

S. 1. I. §. 27. 28.

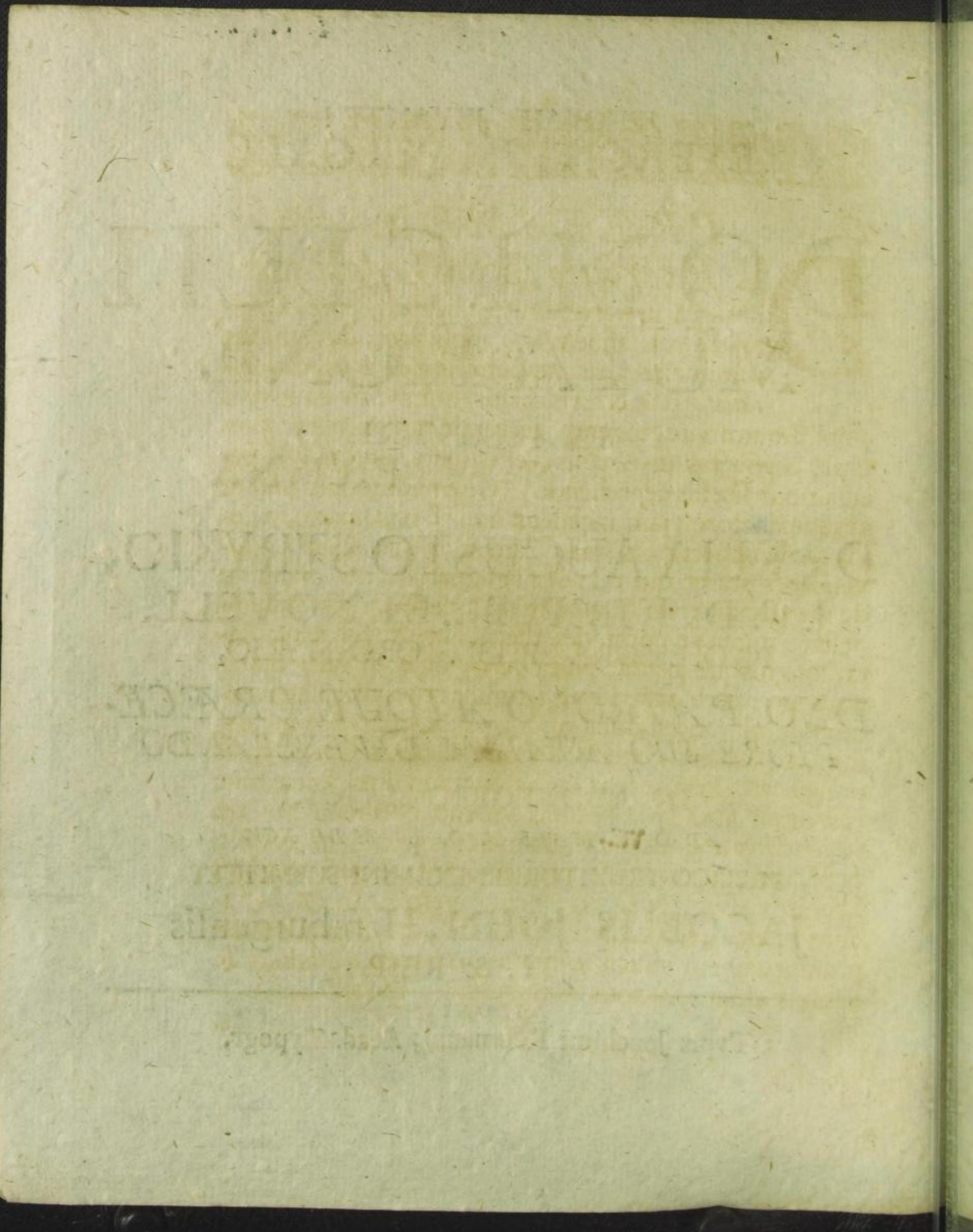
I. 50. f. 1. §. 44. 44.

JEHOVAH JUVANTE!
EXERCITIUM LEGALE
DE
DOMICILLI
MUTATIONE
Quod
IN ILLUSTRI
CHRISTIAN-ALBERTINA
PRÆSIDE
DN. ELIA AUGUSTO STRYKIO,
J. U. D. JUR. PUBL. ET NOVELL.
PROFESSORE PUBL. ORDINARIO,
DNO. PATRONO ATQUE PRÆCE-
PTORE SUO ÆTATEM DEVENERANDO
IN AUDITORIO MAJORI
AD D. VIII. MAJ. A. O. R. MDC XCV.
PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SUBMITTET
JACOBUS JOHN, Hamburgensis
AUT. & RESP.

KILONI,
Typis Joachimi Reumanni, Acad. Typogr.

Diss. jur. civ.

155, 18

PRÆFAMEN.

DE Exercitio aliquo *Legali* mihi
in tanta materiarum Juridicarum copia cogi-
tanti, cui tandem sese applicaret, diu animus
fuit dubius ; usque dum hæc de *Domicilii Mu-*
tatione præ ceteris arrisit, quippe in ea inveni
amplissimum vires ingenii exercendi campum, nec eam
toties pertractatam ab aliis vel Disputationibus vel pe-
culiaribus libellis deprehendi. Quemadmodum autem
absque ductore viam incedens non ubivis notam, in de-
via facile deflectit ; veniam tamen erroris etiam à quo-
vis habet præ eo, qui vel per negligentiam, aut malitiam
de via decidit : ita, si quæ in hac dissertatione intem-
pestivè minusve commodè dicta, aut præter rem alla-
ta, longiusque petita, plura verò, quæ ad hanc mate-
riam pertinere videbantur, omissa fuerint ; quemad-
modum id imbecillitatis meæ memor, diffiteri non pos-
sum, eò facilius veniam Tuam, *Lector Benebole*, mihi
polliceor. Primæ sunt, quas unquam duxi, lineæ, hinc
eas omni numero absolutas, nemo postulare poterit.
In tenebris huc usque Musis meis litantis, jam verò in
publicum procedentis oculos ab omni caligine nondum
liberatos esse, lubens do : neque verò L. B. à *Te* secun-
dum operis præstantiam, sed secundum voluntatis meæ
promptitudinem judicium me impetraturum confido, &
obnixis etiam precibus contendō.

A 2

CAP.

CAP. I.

De

Domicilio ejusque Constitutione ac
mutatione in genere.

SUMMARIA.

Domicilium unde?	n. 1. sqq.	An si quis in locum aliquem res suas transtulerit?	n. 43. sqq.
Quomodo sumatur?	n. 4. sqq.	An si quis Ius Civilitatis alicubi	
Domicilium quid sit?	n. 9. sq.	imperaverit?	n. 46. sqq.
Divisio domicilii in commune, proprium,	n. 11. sqq.	Quænam requirantur, ut alicui do- micum constituere permitta- tur?	n. 49.
An detur domicilium commune?	n. 16. sqq.		
Quid habendum de domicilio ori- ginis?	n. 19. sq.	An ad domicilii constitutionem ne- cessarius sit consensus Magistra- tus?	n. 50. sqq.
Quid de domicilio bonorum?	n. 21. sq.	An quævis domicilii constitutio fa- ciat civem?	n. 53. sqq.
Domicilium habitationis quid sit?	n. 23.	An requiratur, ut quis propriam domum habeat?	n. 60.
Quando dicatur necessarium?	n. 24. sqq.	An aliquis in loco domicilii conti- nuo commorari debeat?	n. 61.
Quando voluntarium?	n. 29.	Utrum quis in pluribus locis domi- ciliū habere possit?	n. 62. sqq.
Quomodo domicilium constitutatur?	n. 30. sq.	Mutatio domicilii quid sit?	n. 67.
Requiritur voluntas, & actualis habitatio.	n. 32. sq.	Quid requiratur ad mutationem domicilii?	n. 68. sq.
Quomodo voluntas declaretur?	n. 34. sqq.	An renunciatio fori inducat muta- tionem domicilii?	n. 70. sqq.
An sufficiat in loco aliquo ignem & focum habere?	n. 37. sq.	An ad mutationem requiratur, ut in alio loco domicilium iterum constitutum sit?	n. 73.
An si quis per decennium in loco aliquo substituerit?	n. 39. sqq.	Quo	

Quo decenti ordine omnia fiant, expedit, ut statim in ipso limine à notatione vocis *Domicilii*, quippe quæ plerumque in majorem rei cognitionem præmitti solet, primordium capiamus. Dicitur autem domicilium juxta communiorē sententiam à nomine *domus* & verbo *colo*, perinde sicut accola, incola &c. ut ita domicilium quasi domicolum sit; quamvis, si quis cum Martin. in *Lexic. suo Etymolog.* hanc vocem ita exponere velit, ut domicilium sit quasi ciliū domus, per me illud liberè facere possit.

Suntur hoc vocabulum diversimode, atque aliter apud JCtos, aliter apud alios Autores usurpatū: Ab his s̄epe pro domo accipitur; apud JCtos autem Juris habet significationem. Paurmeist. de *Jurisd. lib. 2. c. 9. n. 33.* hæc verò ita ab invicem distinguuntur, ut domus ut plurimum indigit contignationem ex materia fabrili constitutam per *L. 18. ff. d. in Jus voc. L. 23. ff. d. injur. 4* domicilium autem habitationem fixam, ita, ut domus quidem sine domicilio, sed domicilium vix sine aliqua domo esse possit. vid. Stephan. d. *Jurisd. lib. 1. c. 28. n. 30. seq.* Mev. ad *Jus Lub. p. 1. t. 2. n. 55. ad rubr.* quamvis non negari quoque possit, s̄epius etiam promiscuè hæc vocabula accipi, prout apparet ex *L. 5. §. 2. ff. d. Injur. §. 8. J. Eod. L. 22. §. 2. ff. ad L. Jul. d. adult. L. 1. §. 2. ff. d. aleat. L. 203. ff. d. verb. signif.* ut proinde non incongruè meo quidem 5 judicio faciant, qui duplicem hujus vocabuli formant acceptationem, aliam Juris, aliam facti.

Sed de hac quidem, quatenus scilicet pro domo 6 accipitur, in præsens non ero sollicitus; secundum illam verò Imp. Diocletianus & Maximianus in *L. 7. C. d. incol. A 3* di-

dicunt, esse illum locum, ubi quis larem, rerumque ac fortunarum suarum summam constituit, unde rursus non sit discessurus, nisi quid avocet, unde cum profectus est, peregrinari videtur, quod si redierit, peregrinari **10** jam destitit, ut proinde domicilium nihil aliud esse possit, quam habitatio certo aliquo in loco, animo perpetuo ibi subsistendi, nisi quid avocet, instituta conf. L. 27. §. 2. ad Municip. Carpz. proc. tit. 3. art. 1. n. 14. Lauterb. Vol. 2. Disp. d. domicil. c. 2. ubi aliorum definitiones recenset.

11 Evidem non ignoro, passim apud Doctores domicilium latius capi, quando id in commune & proprium distinguunt, & commune dicunt olim fuisse Romam, cum illa communis vocetur patria. L. 38. ff. ad Municip. L. 9. pr. ff. d. vacat. & excus. muner. ibique omnes cives Roman, quando ibi reperiebantur, nec jus revocandi dominum habebant, conveniri potuerint. L. 28. §. 4. ff. ex quib. caus. maj. L. 2. §. 3. sqq. ff. d. judic. L. 24. ff. Eod. postea **12** translata sede Imperatoria Constantinopolim illi haec jura esse tributa, L. un. C. d. privil. urb. Constantinop. hodie vero cum haec civitates ab Imperio nostro sint avulsæ, hoc nomine aulam Imperatoriam insigniri Stephan. d. Jurisd. Lib. 1. c 28. n. 20. Ddres apud Brunnem. ad d. Lun. n. 3. **13** proprium autem iterum dividunt in domicilium originis, quod aliquem in loco ubi pater civis vel municeps est, nancisci existimant. arg. L. 1. pr. & §. 2. ff. ad municip. L. 3. C. d. municip. & domicilium habitationis, quod supra descriptum, quibus Vultej. ad L. 2. C. d. Jurisd. n. 14. adhuc addit domicilium bonorum, ibi competens ubi aliquis bona sua vel maximam eorum partem habet.

Ve-

16

Verum enimvero quis non videt, hac ratione confundi forum, quod aliquis sortitur, cum domicilio, cum tamen hæc duo tanquam genus & species inter se differant. Romam equidem speciem, fori competentis fuisse allegati textus satis probant, inde tamen nequaquam evinci poterit, eam talem fuisse speciem, quæ domicilium dicitur, siquidem à genere ad speciem affirmativè, uti notum, non procedit argumentum. Atque hinc 17 alii rectius dicunt Romam non fuisse commune domicilium, sed communem patriam, quæ domicilio contradistinguitur, eoque respectu eam certis quibusdam juri bus esse gavisam vid. Struv. *Synt. Jur. Civ. Ex. 9. §. 14. sqq.* quæ tamen jura mutato Imperii nostri statu hodie ces- 18 sant, & ne quidem aulis Principum nostrorum, propter beneficium, quod subditis competit, primæ instantiæ, multò minus aulæ Imperatoriæ, propter superioritatem territorialem, qua gaudent Principes & Status Imperii, applicari potest. Struv. d. l. ibique Dn. Müller. in addit. Dn. Stryk. *Us. Modern. ff. tit. d. Jud. §. 19.*

Quod originis domicilium attinet, illud si filius ad. 19 huc in eo loco, ubi pater domicilium habuit, sive civis vel municeps fuit, commoretur, nec alibi habitare cœperit, ipsum domicilium habitationis est, & a domicilio supra descripto plane non differt, nisi forsan hac qualitate, quod locus habitationis simul sit locus originis sive domicilii patris. L. 3. & 4. ff. ad municip. L. 17. §. 11. ff. Eod. ex cuius persona filius ita domicilium nancisci dicitur Andreol. *Controv. forens. 239. n. 46. ibique Ddres.* Extra 20 hunc casum verò & si filius alibi jam tum habitet, domicilium illud originis pro foro originis tantum habebitur,

tur, cum alias originis domicilium juri nostro incognitum sit Strauch. *ad univers. Jus Justinian. diss. 21. §. 15.* quippe ubi hæc duo, origo scilicet & domicilium, ut diversæ species sibi perpetuo opponuntur. *L. 6. §. 1. L. 27. pr. ff. ad Municip. L. ult. C. d. Municip.* & origo patriam, domicilium vero incolatum tribuere dicitur. *L. 4. & 7. C. d. incol.*

- 21 Idem judicium esto de domicilio bonorum, quippe quod Jura nostra penitus ignorant, dum expresse statuunt solam rerum possessionem domicilium non constitutere, nisi quis in eo loco simul habitet. *L. 17. §. 13. ff.*
- 22 *ad municip.* *L. 27. §. 2. ff. Eod.* atque hinc etiam à Ddribus & merito quidem rejicitur, cum à foro rei sitæ quod toto cœlo à domicilio distat, revera non differat. vid. Franzk. *ad tit. ff. d. J. n. 27.*
- 23 Remanet itaque tantum domicilium, quod habitationis Ddres appellant, ac superius à nobis est descripsum, quod ipsum etiam regulariter, quoties in jure nostro domicilii mentio fit, intelligitur Hillig. *ad Donell. l. 17. c. 12. lit. B. in not.* Dn. Müller *ad Strud. Ex. 9. §. 20. lit. a.* Zanger *d. Except. p. 2. c. 1. n. 71.* Speidel. *in specul. voc.*
- 24 *wohnen.* Atque hoc vel necessarium est, vel voluntarium; illud est, quod quis ex necessitate aliqua aut legis dispositione alicubi consequitur; illudque habere dicuntur certa ratione relegati in loco, in quem relegantur. *L. 22. §. 3. ff. ad municip.* *L. 7. ff. d. interd. & releg. uxor*
- 25 *post contractum matrimonium penes maritum.* *L. os. ff. d. Judic.* *L. un. C. mul. in quo loco mun.* quod etiam domicilium matrimonii dicitur in *L. 5. ff. d. Rit. nupt. clerici,* qui beneficium ecclesiasticum habent ac in illo resident,
unde
- 26
- 27

unde illud domicilium beneficii Ecclesiastici appellare solent Ddres. Vid. Vultej. ad L. 2. C. d. Jurisd. n. 15. Olim quoque Senatores Romæ, quod vocabatur domicilium ²⁸ dignitatis, L. 8. C. d. incol. L. 11. ff. d. Senator. itemque liberti in loco originis aut domicilii patroni. L. 6. §. 1. ff. ad Municip. L. 22. pr. L. 27. ff. Eod. Voluntarium vero ²⁹ est; quod unusquisque ex libera voluntate citra ullam juris necessitatem, quocunque in loco ipsi libuerit, eo ipso sibi constituit, dum in aliquo loco habitat, & animum ibidem persistendi, si nihil avocaverit, expresse vel tacite declarat, L. 2. L. 7. C. d. incol. Gail. l. 2. O. 35. n. 7. & de hoc accipienda L. 31. ff. ad municip.

Quomodo hoc domicilium voluntarium constitua- ³⁰
tur, adeo expeditum inter Ddres non est, dum alii so-
lum animum, alii vero nudum habitationis factum suf-
ficere existimant. Vid. Ddres apud Barbos. l. 4. c. 45. ax.
3. Sed cum illorum sententiam L. 20. ff. ad municip. ubi ³¹
præter voluntatem actualis adhuc requiritur habitatio;
horum verò opinionem l. 17. §. 13. ff. Eod. ubi dicitur so-
lam domus aut rerum possessionem domicilium non
constituere, si scilicet voluntas ibi permanendi desit, sa-
tis refutent, hinc verius est, utrumque, voluntatem ³²
nempe & actualēm habitationem, ita conjunctim requi-
ri, ut alterutro deficiente domicilium constitutum esse
dici nequeat. Conf. Franzk. tit. ff. d. Judic. n. 29. Esbach.
ad Carpz. p. 3. c. 12. df. 18. n. 4. Struv. Ex. 9. §. 21.

Atque ex his quidem de habitatione, ut pote quæ ³³
in facto consistit, & in oculos incurrit, facile
constare potest; sed non semper de juncto permanendi
animo. Struv. in Synt. Ex. 9. §. 22. Declaratur autem hic ³⁴

animus vel verbis vel factis. Verbis si declaretur, res caret controversia, quia statim domicilium constitutum est. Carpz. lib. 2. R. 21. n. 15. Mev. ad Jus Lub. lib. 1. tit. 2.

35 ad inscript. n. 58. Si vero quis animum non declaraverit verbis & expresse, tunc ex factis, conjecturis atque circumstantiis hic animus ut præsumatur atque probetur, necesse est; Ex quibus autem factis hic animus probetur & colligatur, itidem adhuc dubium est, quamvis id quadammodo explicetur in L. 27. §. 1. ad municip. Conf.

36 Carpz. lib. 2. R. 21. n. 16. seqq. Certe apud Romanos infallibilis constituti domicilii habebatur nota, si quis alii cubi larem foveret. L. 2. C. ubi Senat. vel clariss. quæ

37 tamen phrasis ad mores nostros non trahi, nec illis applicari potest, qui in loco aliquo proprium ignem vel focum habent, die ihr etgen Rauch und Feuer haben / propter magnam, quæ inter hæc duo est, differentiam, demonstratam à Zanger. d. Except. p. 2. c. 1. n. 16. seqq. Conf. Franzk. l. 1. Ref. 16. n. 20. Lang. d. proc. c. 33. n. 46.

38 alias enim & illi, qui ad tempus tantum in loco aliquo commorantur, domicilium scipiis constituuisse dicendi forent, quod tamen nullo modo de iis affirmari potest.

39 Carpz. p. 1. c. 3. df. 18. n. 4. & proc. tit. 3. art. 1. n. 20. Hinc alii ad certum tempus, decennium scilicet, recurrunt, & ex eo animum constituendi domicilium desumere volunt. vid. Cothm. vol. 1. conf. 21. n. 64 Wurmser. Ex. 4.

40 qu. 10. sed nec hanc sententiam ita simpliciter admitti posse docet Esbach. ad Carpz. p. 1. c. 3. df. 18. n. 5. quid enim si personarum, per tantum tempus in loco quodam commorantium, qualitas aliud suadeat? prout exempla sunt

41 tum in studio, qui licet per decennium & ultra in Academia

dēmia aliqua substiterit, domicilium tamen ibi contrāxisse dici non potest, cum studiorum causa ibi vivat. Coler. d. proc. Exec. p. 2. c. 1. n. 33. Menoch. Arb. Jud. quest. l. 2. c. 86. n. 22. Zanger. d. Except. p. 2. c. 1. n. 19. Stephan. d. Jurisdl. l. 1. c. 28. n. 48. tum in Officiali Principis, qui in loco, ubi officii ratione per plures annos degit, domicilium constituisse itidem dici nequit, cum officii necessitas illum in eo loco detineat. vid. Carpz. l. 6. Resp. 38. & p. 3. c. 12. df. 18. n. 10. Brunnem. cent. 3. dec. 60. Struv. Ex. 9. §. 25. Alii existimant hunc animum constituendi do-
micilium ex eo præsumi, quod aliquis venditis, quas ali-
bi possidebat, rebus, in aliquem locum migret, ibidem
subsistat, & eō res suas transferat. arg. l. 47. §. 1. ff. ad
municip. Zanger. d. p. 2. c. 1. n. 7. Verum utut negari
nequeat, non exiguum ex hoc ipso constituti domicilii
desumi conjecturam, Brunnem. ad L. 20. ff. ad municip. n. 2.
infallibilis tamen, uti notat Struv. d. l. §. 25. ea nequaquam
est, cum & alia ex causa venditio ac translatio rerum facta
esse potuerit, illaq; translatio non semper constitutionem
domicilii inducat; quid enim si quis ad locum, quem
sibi ad constituendum domicilium destinavit, nondum
pervenerit, quem sine domicilio esse Jura nostra expresse
docent L. 27. §. 2. ff. ad municip. conf. Dn. Thomas. in special.
ad d. l. diff. Struv. d. Ex. 9. §. 33. Eodem modo licet ex
sola Juris Civilitatis impetratione hunc animum præsu-
mi nonnulli existiment. vid. Hahn. ad Wesenb. tit. ff. d.
Judic. n. 16. quoniam tamen ad domicilium in loco quo-
dam constituendum ab initio propria, personalis ac actu-
alis habitatio necessaria est, ac Jus Civilitatis ex alia
etiam ratione, e. g. si nemini, nisi civibus in loco aliquo

negotiari liceret , impetratum eile potuit, non video, quomodo hæc sententia ita simpliciter admitti possit.

Conf. Stephan. d. Jurisd. l. 1. c. 28. n. 70. Dn. Muller. ad Struv. Ex. 9. §. 31. lit. a. Mev. ad Jus Lub. l. 1. tit. 2. n. 27.

47 ad rubr. Proinde sicuti in aliis rebus, ita & in hoc casu multum prudentis Judicis arbitrio relinquendum esse existimo , qui consideratis probè omnibus ac singulis circumstantiis de hoc animo, utrum adsit vel non, certi

48 aliquid statuat; quamvis & in Germania consuetudines ac statuta plerorumque locorum, in casu, si quis in loco quodam cum bonis suis per certum tempus, e. g. per annum substiterit , adeo firmiter hunc animum præsumant, ut eum ad Jus Civilitatis recipiendum ac domicilium constituendum cogant, aut aliò abire jubeant. vid. Gail. l. 2. o. 36. n. 8. Mafcard. d. prob. concl. 534. n. 12. Mev. ad Jus Lub. d. tit. 2. art. 2. n. 45. sqq. & art. 3. n. 1. fqq.

49 Quoniam verò civitatis interest, non promiscuè unumquemvis recipi. Hahn. ad Wesenb. tit. ff. ad municip. hinc antequam alicui domicilium constituere in loco quodam permittatur, ipsique Jura Civilitatis indulgentur, præcedere solet inquisitio quædam, ut constet quis sit, unde venerit &c. Nov. 80. c. 1. qua occasione, si quis jam tum alibi habitaverit, exigi solent literæ dimissoriæ, Zahn. Ichnograph. Jur. Municip. c. 14. n. 13. quō factō, qui domicilium constituere vult, certam pecuniæ summam exsolvit, Mev. ad Jus Lub. l. 1. tit. 2. ad rubr. n. 28. homagium præstat, ejusque nomen matriculæ inseritur, Ek. holt. ad tit. ff. ad municip. Apparet exinde, consensum Magistratus illius loci, ubi quis domicilium constituere vult,

vult, ante omnia requiri regulariter, Knipschild. *d. Jur. Civit. Imp. l. 2. c. 29. n. 2.* nec invito illo, aliquem ad domicilium constituendum admitti; licet enim Bald. *vol. 3. Conf. 310. n. 2.* Principis arbitrio an aliquis recipiens sit asserere videatur, tutius tamen meo quidem iudicio, hoc dispositioni Magistratus municipalis permititur, nec illi invito civis obtrudendus est. Quod si tamen Magistratus, nulla vel non justa causa existente, quemquam à Jure Civilitatis arcere, eumque, ne domicilium constituat, prohibere velit, iustitiam illius causæ Principem suæ cognitioni subjicere posse existimo, cum illius intersit Imperium suum accessione subditi augeri, idemque adjectione hominum potius quam pecuniarum copia locupletari, expeditat, *juxta L. 7. §. 3. ff. d. bon. damnat. Mev. ad Jus Lub. l. 1. tit. 2. art. 2. n. 57. in addit. Besold. d. Jur. univers. c. 8. n. 3.*

Ut ut autem hæc ipsa magis ad Jus Civilitatis impetrandum, quam ad constitutionem domicilii pertinere videantur, quæ duo tamen inter se differre, & sibi contradistingui haud obscure patet ex *L. 7. C. d. incol. Conf. Lauterbach. d. domic. c. 7. n. 159. & c. 8. n. 185.* cum non omnes qui domicilium in loco quodam constituerunt, Jus Civilitatis statim consequantur, quippe hoc jus qui habent, non tantum omnibus beneficiis ac juribus civitatis fruuntur; sed etiam vice versa omnibus à Civitate indictis oneribus, tam realibus, quam personalibus, obstringuntur, multi verò in civitate onera quidem sustinent, de omnibus tamen privilegiis ac juribus non participant. vid. Zahn. *ichnogr. Jur. Municip. c. 90.* multi etiam privilegiis quidem ac beneficiis gaudent, ab one-
ribus

- 56 ribus tamen eximuntur. Hippol. de Martii. singul. opin. 510. n. 2. Attamen salva res est, modo distinguamus inter jus Civilitatis plenum & minus plenum, sicuti hanc distinctionem expresse quorundam locorum loquendi formulæ comprobant, ubi plenum Jus Civilitatis **das grosse Bürgerrecht** / minus plenum **das kleine Bürgerrecht** vocatur. vid. Arum. d. Jur. publ. vol. 2. disc. 9 n. 79. Add.
- 57 Knipschild. d. o. 29. n. 54. sqq. & ita omnes qui domicilium in loco aliquo constituunt, ea propter Cives illius loci hodie fiunt, Knipschild. d. l. n. 101. Mev. p. 2. dec. 160. n. 5. Paurmeister d. jurisd. l. 2. c. 9. n. 30. ac eatenus procedit sententia Mevii. d. p. 2. dec. 160. n. 6. statuentis differentiam, quæ olim inter Civem & incolam fuit, & de qua Lauterb. cit. loc. agit, hodie esse sublatam. add. idem Mev. in Comm. ad Jus Lub. l. 1. tit. 2. ad rubr. n. 68. sed
- 58 non eodem modo, alii enim plenum Jus Civilitatis consequuntur, alii vero minus plenum, atque hujus generis sunt incolæ, qui publicis muneribus adstringuntur, Gœdd. ad l. 18. ff. d. V. S. n. 26. Zahn. d. l. c. 90. n. 13. legibus illius loci obligantur, Carpz. p. 3. c. 12. df. 16. jurisdictioni subjiciuntur, Carpz. d. c. 12. df. 18. & c. 38. df. 18. commodisque nonnullis civitatis fruuntur, Gail. l. 2. o. 35. n. 9. de omnibus tamen non participant. Zahn. d. l. c. 90. n. 11. sqq. Atq; huc etiam pertinent cives privilegiarii Mev. p. 5. dec. 268. n. 1. quibus libera habitatio est concessa, qui quoad beneficia simili cum reliquis civibus utuntur jure, Magon. dec. 80. n. 4. Losæus d. Jur. univers. p. 2. c. 3. quoad onera vero civium conditionem non subeunt. Mev. d. dec. 268. n. 4. & p. 3. dec. 156.
- 60 Cœterum illud nihil interest propriamne aliquis in loco,

loco, ubi domicilium constituit, cum habeat, an conductam. L. 5. §. 3. ff. d. injur. Gœdd. ad L. 203. ff. d. V. S. n. 2. Carpz. p. 1. c. 3. df. 18. cum hic non tam ad ædificium respiciendum sit, quam ad intentionem perpetuo subsistendi. add. Lang. *in process. c. 30. n. 129.* Ut autem semper & continuo actu in loco domicilii aliquis commoretur, necessarium non est; sed sicuti rerum possessio animo retinetur. L. 6. §. 1. L. 3. §. 6. L. 40. ff. d. acquir. possess. ita etiam qui semel domicilium in aliquo loco constituit & acquisivit, illud etiam absens animo revertendi & ibi perpetuo subsistendi retinet & continuat, perinde ac si ibidem naturaliter præsens esset. Struv. Ex. 9. §. 31. add. Cothm. v. 2. R. 63. n. 49. Atque hinc etiam est, 62 quod aliquando quis in pluribus locis domicilium habere possit, scilicet si quis in duobus aut pluribus locis res suas ita instituat atque instruat, ut in omnibus habitat, & in omnibus destinatum permanendi animum habeat, quod ipsum, quemadmodum de Jure Civili nullum dubium habet. l. 5. l. 6. l. 27. ff. ad municip. ita etiam moribus nostris non adversum est. vid. Struv. d. Ex. 9. §. 26. Brunnem. ad d. l. 5. n. 1. Carpz. l. 2. Resp. 24. & p. 2. dec. 194. n. 2. Mev. ad Jus Lub. l. 1. tit. 2. art. 2. n. ult. & p. 4. dec. 250. n. 11. Quamvis enim refragari videatur Aur. 63 Bulb. c. 16. non tamen ibi prohibetur, ne quis in pluribus locis domicilium habeat; sed hoc tantum, ne subditus retento domicilio in priori loco, in fraudem & præjudicium sui domini territorialis, jus Civilitatis in alieno territorio impetraret & illius civitatis juribus ac privilegiis in altero domicilio uti præsumat. Dn. Müller addit. ad Struv. d. §. 26. lit. a. n. 5. Buxtorf. ad A. B. c. 16. Arum. ad A. B. disc. 6. §. 11.

Fa-

- 64 Fatendum tamen etiam, plurimis in locis receptum esse, ne quis amplius, quam unius Civitatis civis esse, ac in uno tantum loco domicilium habere possit. Besold. *d. Jur. Civ. c. 5. n. 10.* Afflct. dec. 384. n. 13. aut si in alio
 65 loco domicilium constituerit, ibidemque per annum & diem habitaverit, ipso jure prius domicilium amittat. Zanger. *d. Except. p. 2. c. 1. n. 75.* Ricc. *dec. 615. in fin.* Myler ab Ehrenbach *addit. ad Rumelin. diss. 5. ad A.B. §. 3. lit. A.* Quod si verò talia statuta aut consuetudines non adsint, utriusque civitatis jura retinet, ac in utroque loco ad munera & onera subditorum tenetur, Dn. Muller. *d. l. lit. a. n. 6.* ibiq; Cost. *d. quot. & rata qu. 92.* nec aliter illis juribus excidit, quam si unum ex his mutaverit.
 67 Circa quam mutationem, quæ est prioris domicili ressignatio, notandum, eam facti esse, adeoque in dubio non præsumi, Gail. *l. 2. o. 35. n. 7.* Franzk. *l. 1. Ref. 16. n. 18.* Menoch. *d. presumt. l. 6. c. 42.* atque hinc ab allegante probari debere. Zang. *d. Except. p. 2. c. 1. n. 10.*
 68 Struv. *Ex. 9. §. 32.* Carpzov. *l. 6. R. 40. n. 17.* Quemadmodum autem ad constitutionem domicilii duo conjunctim requiruntur, voluntas perpetuo subsistendi & habitatio, de quo superius jam dictum; ita in mutatione domicilii ut utrumque mutetur, & voluntatis ac habitationis mutatio concurrat, necesse est, nec alterutrum eorum hunc effectum producit. Mev. *p. 4. dec. 256. n. 9.*
 69 Hinc certum est, solam voluntatem, licet verbis vel litteris fuerit declarata, non sufficere; sed simul requiri, ut quis à loco prioris domicilii recedat, ibique habitare
 70 definit. *L. 20. ff. ad municip.* Struv. *Ex. 9. §. 33.* Ex quo sequitur, quod ille, qui renunciavit foro suo modo in eo;

eodem loco maneat, domicilium suum mutasse dici nequeat. Brunnem. ad.d. l. 20. n. 4. nec enim omnis renuntiatio fori statim inducit mutationem domicilii, ac possunt simul stare, renunciare foro & retinere domicilium Conf. quæ supra de Civibus privilegiatis dicta n. 59. E contrario vero nec solam habitationis mutationem sufficiente, expeditum est, vid. Struv. d.l. §. 34. sed neceſſe est, ut contraria quoque voluntas, prius scilicet domicilium deserendi, in mutante reperiatur. Conf. Struv. d.l. §. 33. ibique Dn. Muller. in addit. lit. a. Licet enim quis per longum tempus alibi, vel ratione officii, vel ex simili causa habitaverit, prius tamen domicilium non mutatum censetur; nisi etiam voluntas illud deserendi adfuerit, & de illa vel ex contestatione, vel ex aliis sufficientib⁹ conjecturis, de quibus vid. Struv. d.l. §. 32. constiterit. add. Lauterbach. d. *domicil. c. 9. §. 65.* Rumelin. ad A. B. p. 2. diss. s. §. 4. Illud vero necessarium non est, ut in alio loco aliud domicilium constituatur; sed si à priori domicilio aliquis animo & intentione illud deserendi decesserit, statim prius finitum & extinctum censetur; adeo, ut si quis reliquo domicilio naviget, vel iter faciat, sine domicilio esse habeatur. l. 27. §. 2. ff. ad. *municip.* & ad eam Dn. Thomas. Sed de his in sequentibus forsitan plura.

CAP. II.

*De**Mutatione domicilii licita voluntaria.*

SUMMARIA.

T*Ransitus.*

<i>n. 1.</i>	<i>bitu liceat?</i>	<i>n. 2.</i>
<i>in domicilium mutare pro lu-</i>	<i>Affirmatur de Jure Naturæ. n. 3 sqq.</i>	<i>Item</i>

C

<i>Item de Jure Civili.</i>	<i>n. 10.</i>	<i>Cui competat jus exigendi hunc censum?</i>
<i>Et de Jure Imperii nostri.</i>	<i>n. 11. sqq.</i>	<i>n. 47.</i>
<i>Procedit hoc etiam in domicilio originis.</i>	<i>n. 14. sqq.</i>	<i>An Magistratibus Municipalibus?</i>
<i>Domicilium mutare possunt regulariter omnes.</i>	<i>n. 17.</i>	<i>n. 48. sq.</i>
<i>Etiam Clerici.</i>	<i>n. 18.</i>	<i>An praestans census, si quis ab uno loco in alium locum ejusdem Provincie domicilium suum transferat?</i>
<i>Quid si cives gregatim discedere velint?</i>	<i>n. 19. sqq.</i>	<i>n. 50.</i>
<i>An mutatio domicilii propter religionem in Imperio nostro sit necessitas, an voluntatis?</i>	<i>n. 24. sqq.</i>	<i>Nonnullae personae immunes sunt ab hac præstatione.</i>
<i>An liceat domicilium mutare, absque consensu Magistratus?</i>	<i>n. 37. sqq.</i>	<i>Quod extenditur ad illarum vi- duas & liberos.</i>
<i>Domicilium mutantes censum emigrationis hodie præstare tenentur.</i>	<i>n. 43. sqq.</i>	<i>De quibus bonis hic census præstan- dus?</i>
		<i>n. 63. sq.</i>
		<i>Quantum præstandum ab illis, qui domicilium mutant?</i>
		<i>n. 65. sqq.</i>

¶ **P**ostquam superiori capite, satis ut opinor, deductum est, quomodo domicilium constituatur, atque iterum mutetur, propius jam ipsam mutationem aggredior, eamque duplicem constituo voluntariam scilicet, quam quis libera voluntate suscipit, & necessariam, ad quam necessitate quadam compellitur superioris mandatis momen gerere coactus. Sed illam quidem, voluntariam scilicet quod attinet, explicandum ante omnia erit, an etiam cuivis pro lubitu domicilium suum mutare ac aliò transferre liceat? Evidem lubens fateor, inspiciendas esse hac in materia uniuscujusvis loci consuetudines, vel etiam speciales civitatem inter & cives initas conventiones; quod si tamen de his non apparet, & ex solo Jure naturæ hæc quæstio decidenda fit, nullum dubium est, quin ad eam affirmative respondendum

dum sit. Constat enim natura unumquemvis nasci liberum, ac facultatem habere de rebus suis disponendi pro lubitu ; quando ergo civitati aliquis se adjungit, tantum abest, ut cura sui ac rerum suarum, hacque de iis disponendi facultate se abdicaverit , ut potius id egisse videatur , ut insigne firmamentum sibi circumponat. Ex quo est, ut cum saepius contingat, publicum regimen privatis alicujus rationibus parum expedire, sed alibi commodius iis posse prospici ; & vero postulari nequeat, ut ad unius aut paucorum lubitum Respubl. reformetur, ipsis concedendum sit, ut per mutationem rebus suis, prout è re visum fuerit, consulant. vid. Pufendorff. d. Jur. Nat. & Gent. l. 8. c. 11. §. 2. Grot. d. Jur. Bell. & pac. l. 2. c. 5. §. 24. Quamvis enim patres fam: qui initio jus civitatis impetrarunt, non concivibus faltem suis, sed & Magistratui , cui se semel subjecerunt , obligati sint, ac pacto se obstrinxisse intelligantur, quod vires suas in commune velint conjungere, attamen sicut aliis societatibus potest renunciare socius, ita quoque, qui in aliquo loco domicilium constituit civis, id facere, iterumque domicilium suum mutare poterit, pactumque tale, si forsan aliquod intercessit, ita explicandum est, ut quam minimum libertas naturalis, sive facultas illa faciendi, quod cuique libet, laedatur. Pufendorff. d. l. §. 2. Unde Cicero in oratione pro Balbo laudat jus illud, ne quis in civitate maneat invitus, & fundamentum libertatis firmissimum vocat, sui quemque juris & retinendi & dimittendi esse dominum. Accedit, quod beneficium sit habere domicilium in loco aliquo; beneficium vero nec invitus quis accipiat, nec acceptum retinere necessum habeat. l. 69. ff. d. R. J. C 2 Con-

- 10** Concordat Jus Civile Romanum, licet enim illud
domicilii causam, quoad constituentis intentionem, di-
cat perpetuam, id tamen non alio modo fit, quam quo
dos, matrimonium &c. perpetua quoque dicuntur,
licet eventus saepius illa non perpetua sed temporaria
esse testetur, indeque de Jure Civili omnes regulariter
jus & facultatem habent domicilium suum mutandi.
*l. s. §. 3. l. 12. §. 9. ff. d. capt. & postlim. l. 20. l. 31. ff. ad
municip.* eoque respectu domicilii ratio dicitur esse tem-
11 poraria, *in l. 17. §. 11. ff. Eod.* Nec dissentunt Jura Im-
perii nostri, unicuivis liberam domicilium mutandi
facultatem concedentia, vid. *Rec. Imp. de anno 1055. §.
Wo aber unsere 24 de quorum jurium observantia te-
stantur. Dn. Rhet. Inst. Jur. publ. l. 2. tit. 14. §. 6. Gail. l. 2.
O. 30. n. 4. ibique Græven. consid. 2. n. 3. Myler ab Ehren-
bach. d. Princip. & Stat. Imp. c. 63. §. 4. Mev. p. 5. dec. 240.
& ad Jus Lub. l. 1. tit. 2. art. 2. n. 69. Manz. dec. Palatin.*
12 *quast. 18. Ddres ad l. 31. ff. ad Municip. ad unum omnes.* Nec
in contrarium quicquam facit *c. 16. Aur. Bull.* ubi Impe-
rator Carolus IV. expressè vetat, cives & subditos Sta-
tuum Imperii in aliarum civitatum cives admitti, ex quo
inferri posse videtur, quasi subditis in Imperio nostro
non liceat ex uno loco in aliud migrare ac domicilium
mutare, cum frustranea foret receptionis prohibitio, si
13 alio migrare liceret. Loquitur enim A. B. de eo qui in
fraudem superioris, jura alterius civitatis ambit, illisque
in loco domicilii sui, quod non mutavit, uti cupit; neu-
tiquam verò de eo, qui relicto priori domicilio in aliam
civitatem transit, ibique sedem constituit, ut proinde ob
manifestam diversitatis rationem ille textus huc trahi
nequeat. Buxtorff & Limn. *ad A. B. d. l.* Ne-

Neque vero hæc tunc tantum locum habent, si 14
 aliunde advena in aliquo loco domicilium constituerit,
 sed & tunc obtinent, quando quis in eo loco, ubi ha-
 ctenus domicilium habuit, simul natus est, ac illum pa-
 triam suam agnoscit. Quicquid enim sit de immutabi- 15
 litate hujus domicilii, sive potius fori originis ex Jure
 Civili de qua in *l. 4. C. d. municip.* hodiernis sanè mori- 16
 bus extra dubium est, posse etiam civem alicujus loci
 originarium juri civitatis renunciare, ac domicilium
 suum alio transferre, ut hoc facto civis esse desinat, &
 omnia privilegia ac jura Civitatis, nisi forsan benefici-
 um juris indigenatus excipias, quod mutato domicilio
 amitti non solet, amittat. Dn. Stryk. *Usu Modern. ff. tit.*
de Judic. §. 17. Gail. *l. 2. o. 36. n. 11.* Zanger. *d. Except. p. 2.*
c. 1. n. 68. sqq. Matth. *d. Afflict. dec. 384. n. 13.*

Gaudent hac facultate mutandi domicilium omnes, 17
 quotquot in loco aliquo commorantur, sive illi cives
 proprie dicti fuerint, sive tantum incolæ, quoad domi-
 cilium. enim eos inter se convenire superius dictum est,
 sive Iaici sint, sive clerici, nam & hi nullibi prohibiti repe- 18
 riuntur. Carpz. *Jurispr. Consist.* *l. 3. 125. n. 6.* quamvis
 propter vinculum quod inter ipsos & Ecclesiam est, dif-
 ficilius ipsis, & non nisi cum consensu Ecclesiæ mutatio
 permitti soleat vid. Brunnem. *d. Jur. Eccles.* *l. 1. c. 5. §. 28.*
 Idem. *l. 2. c. 4. §. 14. in not.* Nec interest, sive singuli 19
 discedant, sive gregatim plures; licet enim quoad po-
 steriorem casum contrarium statuat Grot. *d. Jur. Bell.* &
pac. l. 2. c. 5. §. 24. n. 2. ipsius tamen ratio, quasi, si id li-
 ceret, societas civilis subsistere non posset, non equidem 20
 satis firma videtur, quippe per discessionem civium etiam

C 3

gre-

gregatim factam, non semper civitas damnum sentit; sed quandoque illius utilitas potius, e. g. si ea ad sustentationem civium non sufficiat, discessum suadet, sicuti id tot coloniæ a variis Gentibus ex ista causa alio deducere testantur.

21 Et certe si singulis commodi sui causa pro arbitrio discedere licet, cur non idem liceat pluribus, si expeditat ipsis, sedem fortunarum suarum simul & eodem tempore alio transferre, modo alia causa mutationem non prohibeat, de quo cap. IV. conf. Pufendorff d. Jur. Nat. & Gent. l. 8. c. 11. §. 4. & in diss Acad. d. Oblig.

22 erg. patriam §. 37. Unde etiam nec Leges Romanæ, nec Leges Imperii nostri superius allegatae distinguunt, inter discessum unius & discessum plurium, ita ut nostrum non sit distinguere, ubi lex non distinguit.

23 Quemadmodum autem, ut domicilium aliquo in loco constituamus, spe alicujus se nobis offerentis commodi, saepius allicimur; ita etiam ad mutationem ejusdem illius intuitu non raro comovemur, dum vel alterius loci commodior situs, vel commodior mercaturam exercendi occasio, vel religionis exercitium liberius, vel aliæ ejus-

24 modi rationes nos ad id invitant. Verum an illa, quæ propter religionem fit, mutatio, liberæ civium voluntati relieta sit, an vero à superiori injungi possit, olim & ante Pacis Osnabrugensis conclusionem non satis certum fuit, ac multam disputandi præbuit materiam, Scriptoribus Catholicis necessitatem hujus mutationis statuentibus, vid. Aut. Autonomiæ p. 1. c. 8. & p. 3. c. 27. 29. 32. Evangelicis e contrario libertatem illius defendantibus. vid. Dres alleg. apud Dn. de Jena de Rat. Stat. diss. 22. concl.

25 i. lit. D. Certe cum summæ potestati incumbat religio-

gionis cura, Jus icilicet facrorum, & religionis instituendæ & curandæ potestas, utpote a qua æterna & temporalis dependet felicitas, quæ sola totius Reipublicæ fundamentum & columna est, Brunnem. d. Jur. Eccles. l. i. c. 2. §. 2. sqq. Zigler. d. Jur. Majest. diss. s. §. 30. Dn. Rhet. diss. Jur. publ. 2. d. Jur. stat. Imper. circ. sacra.

c. 1. Idemque Jus sacrorum Principibus nostris cum jure territorii & superioritatis territorialis competitat Dn. Rhet. d. l. c. 2. n. 20. & de Jur. publ. l. 2. tit. 1. §. 10. sqq. Brunnem. d. l. §. 9. & c. 6. membr. 1. §. 6. in not. ac per Instrum Pac. Osnabr. art. 5. §. 30. sit confirmatum; atque proinde cogenda Hagar a Sara Domina, id est, compellendi sint heretici redire ad Dominam suam, id est, veram matrem Ecclesiam, ut ait Augustinus *in c. quando vult Deus 39. caus. 23. q. 4.* dicendum esset, quod Principi licet subditos suos, religionem suam amplecti nolentes, territorio suo ejicere, illisque mutationem domicilii injungere. Quoniam tamen nihil tam voluntarium est, quam religio, in qua si animus aversus, jam sublata, & nulla est; nemo vero mihi imponere possit necessitatem vel credendi quod nolim, vel quod velim non credendi, ut dicit Lactan. lib. 5. divin. Inst. c. 20. vid. Carpz. p. 5. dei. 84. Magistratus etiam in conscientias subditorum imperium non habeat, & hinc eosdem adhanc vel illam Religionem amplectendam cogere non possit, Grot. d. Jur. Bell. & Pac. l. 2. c. 20. n. 40. Myler ab Ehrenbach. d. Princip. & Stat. Imp. c. 83. §. 4. quod fieret, si subditi a religione Principis dissidentes vel emigrare vel Principis religionem amplecti cogerentur; Præterea in Pacificatione religiosa Statuum subditis concessum beneficium emigrandi, ubi

ubi in §. wo aber unsere hæc occurrunt : mit Weib und Kindern an andere Orthe ziehen und sich niederthun wolten / quod vocabulum **wolten** liberam voluntatem inducit , omnemque necessitatem coactivam excludit.

31 arg. l. 40. ff. d. Jud. denique etiam Judæi, si quiete & pacifice vivunt, in Imperio Romano tolerentur. l. 6. C. d.

pagan. Bodin. d. Republ. l. 3. c. 7. Theod. Reinking. d. regim.

secul. & Eccl. l. 2. cl. 2. c. 3. n. 15. quibus Christiani durioris

32 conditionis esse non debent, hinc rectius concludi poterat , in arbitrio subditorum relictum esse , an domicilium mutare velint vel non , quam sententiam tuentur.

Carpz. p. 1. dec. 84. Myler ab Ehrenbach. d. c. 83. §. 6.

Schuz. Colleg. Jur. publ. p. 2. diss. 4. §. 16.

33 Quod si Pacificationem Osnabrugensem inspiciamus , apparebit exinde , Statum religionis in Imperio nostro ex observantia anni 1624 esse determinandum , ac subditis , qui dicto anno , aut qualibet illius parte ex

ercitium religionis, sive publicum, sive privatum , à Principe suo diversum habuerunt , illud relinquendum esse , nec eos eapropter molestari debere. vid. Instrum. pac.

art. 5. §. 31. quin itaque his libera mutandi domicilium

reliqua sit facultas, dubitari non debet. conf. Scharschmid.

4 in addit. ad Schuz. Coll. publ. p. 2. diss. 4. §. 10. Sin verò

dicto tempore exercitium religionis seu publicum seu

privatum non habuerint , interesse existimo an quiete

vivant , officium suum cum debito obsequio & subjecti-

one adimpleant, nullisque turbationibus ansam præbeant;

an verò se tales non præstent , quales erga summum

Principem decet , sed turbis ac motibus occasionem

35 dent: Priori casu, sicut in d. Instr. pac. art. 5. §. 34. expresse

dispo.

dispositum, ut dominus territorii eos patienter tolerare, & conscientia libera domi devotioni suæ, sine inquisitione privatim vacare, in vicinia vero, ubi & quoties voluerint, publico religionis exercitio interesse, permettere debeat ; ita similiter hujusmodi subditis liberam domicilii mutandi facultatem competere puto, cum alias tolerantia nullius pretii esset, si ad emigrandum cogi possent. Conf. Dn. Rhet. *diss. Jur. publ. 2. d. Jur. Stat. Imp. circ. sacra. c. 4. n. 11. sqq.* Posteriori vero casu ³⁶ voluntariam illam emigrationem in necessariam mutari certum est, eoque pertinent §. 36. ibi : *si a Domino territorii emigrare iussus fuerit & §. 37. ibi: sive voluntarie sive coacte emigrantes d. art. 5. Instr. pac. quemadmodum hæc latius deducit Knipschild. d. Civit. Imp. l. 2.c.3. n. 165.*

Sed utrum hæc domicilii mutatio absque consensu ³⁷ Magistratus fieri possit, jam investigandum. Sane quin ille, qui aliò domicilium suum transferre vult, discessum suum, Magistratui, cum ejus intersit nosse civium numerum, indicare teneatur, extra dubitationis aleam possumus esse existimo ; vid. Pufendorff. *d. l. 8. c. 11. §. 3.* Verum ab hac indicatione discessus ad necessitatem consensus Magistratus argumentum tutò duci non posse Ddres statuunt, dum invitis etiam Magistratibus domicilium mutari, ac de uno in alium locum transferri posse uno ore concludunt. Myler. *d. Princip. Imp. c. 63. §. 4.* Mev. *ad Jus Lub. l. 1. tit. 2. art. 2. n. 69.* Schepliz. *ad conf. Brandenb. p. 4. tit. 14. §. 1. n. 8.* Manz. *dec. Palat. qu. 18. n. 18.* ibique alleg. add. Lauterb. *d. domic. c. 9. n. 214.* Ut ³⁸ ut enim ad constitutionem domicilii Magistratus con-

D

sensus

sensus requiratur, prout superius dictum cap. I. ut proinde ad ejusdem mutationem quoque necessarius esse
 40 videatur, manifesta tamen adest disparitatis ratio, cum ibi præcavendum, ne Magistratui invito novus obtrudatur civis, quem inter cives non recipi, nec in urbe tolerari Magistratus variis ex causis interesse poterat, in mutatione vero, si cœtera sint paria, uti præsuppono, hoc interesse cessat, cum civem non acquirat Magistratus, sed amittat. Nec obstat, quod clientes, si semel alicujus protectioni se subjecerunt, istius protectionis pertæsi, non possint invito protectore jus protectionis excutere, Maul. d. homag. tit. II. n. 19. Mindan. d. interdict. l. 2. c. 14. n. 28. falsum enim hoc esse, si clientes sponte & sua solius causa sese protectori subdiderunt, demonstrant Ruland. d. Commiss. p. 3. l. 7. c. 3. n. 5. Mager. d. advocat. armat. c. 16. 43 n. 114. seqq. Manz. d. qu. 18. n. 34. seqq.

Verum hæc omnia, quæ de libertate mutandi domicilium invitatis etiam Magistratibus modò dicta sunt, ita intelligenda, nisi vel lex aliqua vel consuetudo in contrarium exstet, vel Reip. intersit, mutationem hoc vel illo tempore non permitti, de quo pluribus cap. IV. quibus in præsenti addendum erit, modo ille, qui domicilium mutat, Magistratui præstet id, quod pro mutatione solvi solet. Manz. d. qu. 18. n. 25.

Quoniam enim Reip. non potest non interesse, multis eosque divites habere cives, emigrationibus autem pluribus numerus civium non solum minuitur, sed & bono publico non parum detrahitur, ideo ne tam frequenter, in detrimentum scilicet Reip, cives domicilium mutent, hæc facultas remedio quodam, quale est census
 emi-

emigrationis, rectissime fuit restricta. Vid. Dn. Rhet. diss. Jur. publ. II. d. emigr. c. 3. n. 6. Fritsch. Exerc. Jur. publ. p. 2. diss. 4. §. 5. Crusius d. Jur. detract. & emigrat. c. 2. per tot.

Equidem quando hæc restrictio facultatis mutandi 45
domicilium per exactiōem census emigrationis cœperit, non adeo certo determinari potest, cum consuetudine, de cuius initio non constat, sit introducta; id tamen certum est, confirmatam illam esse per leges Imperii, Vid. Rec. Imp. d. anno 1555. §. Wo aber unsere Instr. 46
Pac. Osnabr. art. 5. §. 37. hodieque in omnibus fere Germaniæ Provinciis hunc censum exigi, quotidiana testatur experientia. Competit vero jus exigendi hunc censum 47
hodie vigore superioritatis territorialis, adeoque tantum Principibus ac reliquis statibus Imperii §. 3. Capit. Leop. in med. Dn. Rhet. Inst. Jur. publ. l. 2. tit. 14. §. 1. Myler. ab Ehrenbach d. Statib. Imp. c. 63. §. 1. Civitatum itaque 48
municipalium Magistratus illud jus suo jure prætendere nequeunt, & hinc si aliquando id ab illis usurpari videoas, speciali concessione Principis aut eidem æquipollenti titulo illos niti credendum est; Unde existimo non statim ad monitum cuiusvis Magistratus municipalis hunc censum præstandum esse ab eo, qui dōmīciliū suūm aliò transfert, sed probandum prius Magistratui esse, sibi hoc jus competere, per ea quæ habet Dn. Rhet. d. diss. Jur. publ. II. c. 2. n. 16. sqq. add. Carpz. p. 3. c. 35. df. 19. Gail. l. 2. o. 69. n. 4. de qua probatione vid. Crusius d. l. Cap. 21. Ex quo manifestum simul redditur, non posse propitio jure hunc censum exigi, quando aliquis ex una civitate in aliam dōmīciliū suūm transfert, in eadem tamen Provincia & sub eodem Principe manet,

D 2

quod

quod enim hoc in casu ipsi Principi denegatur, non video, quomodo civitati municipali, utpote quæ omne jus iuum hoc in casu à Principe habet, concedi possit. vid. crus. d. l. c. 15. n. 4. Fritsch. d. diss. 4. §. 21. licet multa sibi hic civitates municipales arrogare constet. add. Cothm. Resp.

§ 1 Acad. 19. n. 58. Cœterum exigitur hic census ab omnibus regulariter quotquot, uti dictū, in aliam Provinciam domi-

§ 2 cilium suum transferre volunt, nisi vel Privilegio Principis à præstatione hujus census exempti sint, de quo privilegio, & quod Princeps illud optimo jure concedere possit vid. Fritsch. d. diss. 4. §. 30. vel etiam pactis vicinarum provinciarum aliud statutum sit, quib⁹ juri exigendi hunc censum derogari posse nullum est dubium. Conf. Knipschild. d. Jur. Civit. Imp. l. 2. c. 20. n. 22.

§ 3 Illud tamen requiritur ut personæ mutantes domiciliū, a quib⁹ hujusmodi census exigitur, Magistratus, qui illum petit, jurisdictioni sint subjectæ; Gail. l. 2. o. 35. n. 9. Crus.

§ 4 d. Jur. detract. c. 7. n. 12. Unde ab illius præstatione immunes esse perhibentur Clerici & personæ Ecclesiasticæ, etiam apud Evangelicos, si ad alium locum forsitan ipsis transeundum sit, Dn. Rhet. d. diss. 11. c. 4. n. 23. Brunnem. d. Jur. Eccl. l. 2. c. 14. §. 8. in not. Scheplitz. p. 3. tit. 8. §. 7. n. 3. cum ratione personæ suæ Magistratibus municipalibus nullo modo subsint, Vid. Brunn. d. l. Idem obtinet in Professoribus & aliis Academiarum membris,

Vid. Fritsch. Ex. Jur. publ. vol. 1. ex. 3. concl. 12. Cothm. Resp. Acad. 15. & 27. Berlich. p. 3. concl. 52. n. 31. Rumelin. ad A.B. p. 2. diss. 5. th. 7. ibiq; Myler. ab Ehrenbach in addit. lit. a. nam nec hi Magistratus municipalis jurisdictionem agnoscunt.

§ 5 Quod ad alios quoque Doctores omnes

omnes legitime promotos, etiam alibi, quam in Academiis habitantes, ita, ut de suis bonis, si discedere velint, nullam detractionem pati debeant, optimo jure exten-
ditur, arg. l. 6. C. d. Profess. & Autb. habita C. ne fil. pro patre. 57
Berlich. p. 3. concl. 52. n. 33. Rumelin. d. th. 7. quamvis
enim in multis locis jurisdictioni Magistratus civici sub-
sint, personis tamen eorum hoc privilegium datum est,
ut domicilium mutantes censum hunc præstare non te-
neantur. Muller, Resol. Pract. 5. n. 2. & ibi alleg. Ddres. 58
Nec quicquam facit, quod bona, quæ in illo loco possi-
dent, oneribus civicis subjecta sint; Jus etenim exi-
gendi hunc censum onus quoddam personarum est,
Crus. d. l. c. 10 n. 5. & ab oneribus, alias rebus cohæren-
tibus, ordinariis, ad onera personarum & extraordina-
ria tuto argumentari non licet, conf. Dn. Rhet. d. l. c. 4.
n. 32. quæ sententia, quod Dominos Professores hujus 59
Academiæ attinet, expressè confirmata reperitur in
Statut. Academ. tit. de immunitatibus §. 12. ubi Domini Pro-
fessores hinc discedentes à præstatione hujus census exi-
muntur, non tantum ratione bonorum, quæ à contri-
butione immunia possident; sed & ratione illorum, de
quibus contributiones ordinarias, aliaque onera ferre
tenantur; Sicuti autem hæc in Clericis, Professoribus, 60
Doctoribus ipsis domicilium mutantibus expedita sunt;
ita eadem etiam obtinent in eorum viduis, utpote quæ
similiter ab hoc detractionis onere sunt immunes, si di-
venditis bonis suis alio domicilium transterre velint.
Berlich. d. l. n. 34. Crus. d. l. c. 10. n. 8. Viduæ enim sunt 61
imago viri defuncti, ac quamdiu in viduitate perstant,
perinde habentur, ac si adhuc essent in priori matrimo-

D 3

nio.

62 nio. l. 8. ff. d. Senator. l. f. C. d. bon. mater. Eodem modo se res habet cum liberis eorum, arg. l. un. C. d. impon. lucrat. descript. Berlich. d. l. n. 34. nam & ad hos privilegium, quod parentibus competit, extenditur. arg. l. o. C. d. Profess. & medic. Conf. Cothm. Resp. Acad. 15. & 27. Brunnem. d. Jur. Eccles. l. 2. c. 14. §. 8. in not. Crus. d. l. c. 10. Rhet. d. l. n. 32.

63 Cœterum, quod personas à præstatione hujus census non exemptas attinet, obligatæ sunt hunc censum præstare de omnibus omnino bonis tam mobilibus, quam immobilibus quæ aut quorum æstimationem ab uno in alium locum transferunt. Gail. l. 2. O. 36. n. 10.

modo immobilia sita quoque sint in territorio Magistratus illius, sub quo haec tenus domicilium habuit; Dn. Rhét. d. l. c. 4. n. 3. si enim extra illum locum sita sint, non præstandus erit hic census, cum sola bonorum possessio neminem aliò abeuntem huic oneri subjiciat. arg. l. 4. C. d. incol. Rauchb. qu. 17. n. 10. Fritsch. d. diff. 4. §. 45. Carpz. p. 3. c. 12. df. 12.

65 Quantum hoc nomine præstandum sit, determinari certo non potest, cum pro diversitate locorum & hujus præstationis quantitas variet, ac alibi tertia, alibi quarta, alibi decima, uti Hamburgi etiam moris est, alibi

66 quindena, alibi adhuc minor quantitas præstetur. Quo verò de quantitate bonorum constet, receptum est plerumque, ut qui domicilium suum transfert, ea Magistrati mediante juramento patefacere ac æstimare debeat. arg. l. 2. pr. C. quand. & quib. quart. pars ibique Brunnem.

67 Klock. d. Contribut. c. 11. n. 61. salva tamen Magistrati potestate, si reus vel de reticentia suspectus sit, vel minoris

ris quam æquum videtur, ætitularerit, offerendi æstimationem juratam & ipsa bona ad se pertrahendi. Wehner. Obs. pract. voc. Nachsteuer. Knipschild. d. Jus. Civ. Imp. l. 2. c. 20. n. 56. Fritsch. d. l. §. 52.

CAP. III.

De

Mutatione domicilii necessaria.

SUMMARIA.

T ransitus ad mutationem domi-	A n relegatus ex uno loco ex terra
cili necessariam. n. 1. sq	P rovincia relegatus esse censetur ? n. 42. sq.
L ex injungit M.D. uxori. n. 3. sqq.	Q uid juris, si relegatus ex loco illo discedere nolit ? n. 44.
Q uid si pacto conventum ne maritus domicilium mutet ? n. 7.	A liquando etiam simpliciter mutatio domicilii injungitur absque relegatione. n. 45. sqq.
Q uid si maritus propter delictum domicilium mutet ? n. 8. sq.	Q uid inter hæc duo intersit ? n. 50. sq.
Q uid si maritus vagabundam vitam eligat ? n. 10. sqq.	A n qui ex necessitate domicilium mutat, censem emigrationis præstare teneatur ? n. 52. sqq.
Q uid si maritus post nuptias intret domum uxoris ? n. 13. sqq.	C onductor aliquando habitationem suam itidem mutare tenetur. n. 58. sqq.
A n Magistratus pro libitu possu subditis injungere M.D? n. 16. sqq.	P ropter favorem studiorum opifices nonnunquam habitationem mutare coguntur. n. 67. sqq.
A ffirmatur hoc I. si utilitas publica id exigat. n. 23. sqq.	Q uibus competit jus expellendi opifices ? n. 70. sqq.
A n Minister Ecclesiæ ab una Ecclesia in aliam translocari possu ? n. 28. sqq.	Q uinam opifices habitationem hoc casu mutare teneantur ? n. 74.
A ff. 2. si præcedat alicuius delictum n. 31. sqq.	Q uando literati hoc jure uti possint ? n. 75. sqq.
Q uem in finem olim obtinebat aquæ & ignis interdictio. n. 34. sq.	P ost-
P oste a deportatio. n. 36.	
H odie bannum. n. 37. sq.	
E t certo modo relegatio. n. 39. sqq.	

- 1 Postquam superiori capite mutationem domicili*u* voluntariam consideravimus, restat, ut præsenti capite etiam perlustremus mutationem necessariam, quæ non à libero mutantis arbitrio dependet; sed in se aliquam
- 2 domicilium transferendi necessitatem habet; Necessitas vero hæc vel ex dispositione legis dependet, vel ex imperio superioris oritur.
- 3 Ex dispositione legis est, quod cum uxor non possit separatim habitare a marito; sed mariti habitationem obsequiose sequi teneatur, ac perpetuo mariti consortio sit addicta, prius, quod habuit, domicilium mutare teneatur, & mariti, primus fuerit, an secundus, nihil interest, domicilium sequi compellatur; l. 22. §. 1. ff. ad municip. l. f. C. d. incol. l. s. ff. d. Rit. nupt. l. 1. C. d. mulier. in quo loc. Struv. Synt. Jur. Civ. Ex. 9. §. 28. ibique Muller
- 4 in addit. quod contingit, modo traducta sit in domum mariti, Carpz. l. 2. R. 24. n. 14. nam quæ desponsata est, ante contractas nuptias, hoc est, ante traductionem in domum, suum non mutat domicilium; Zanger. d. except.
- 5 part. 2. c. 1. n. 61. Cum vero hodie traductio in domum desierit esse in consuetudine, & statim matrimonium efficiatur, si nuptiæ publice celebratæ sint coram Ecclesia, aut in cœtu aliquot Christianorum Ecclesiam repræsentante, utiq; statim a momento copulæ Sacerdotalis, uxorem sequi mariti domicilium, non male putat Carpz. l. 2. R. 24. n. 16. & 17.
- 6 Ex quo porro sequitur, quod, si contingat, maritum domicilium suum mutare, ac de uno in alium locum transferre, & uxor maritum, ubicunque etiam domicilium suum constituerit, sequi debeat, ni pro militiosa

litiosa defertrice haberi velit; Rich. dec. 9. n. 7. Schopfer. *Synopsi Jur. privat. tit. ff. d. Rit. nupt. n. 61.* quod quamvis limitare soleant, si contra pactum conventum maritus domicilium mutaverit, de quo pacto inferius cap. IV, non tamen existimo, tali casu ab hac obligatione uxorem liberari; sed eam maritum nihilominus ejusque domicilium novum sequi teneri ob generalitatem *l. fin. C. d. incol. l. 13. C. d. dign.* Conf. Lauterbach *d. domicil. c. 9. §. 62. & scq.* Gutierrez. *de matrim. c. 23. n. 16.* add. Dn. Stryk. *diss. d. Jur. ex alter. person. c. 4. n. 18.*

Extenduntur hæc ulterius ad eum casum, si maritus propter delictum aliquod domicilium suum mutare coactus fuerit. *c. 2. X. d. divort. l. 1. C. d. repud. l. 24. vers. sin autem. C. d. don. int. virum & uxor.* nihil enim tam æquum, quam fortuitis casibus mulieris maritum, & contra uxorem viri esse participem, *l. 22. §. 7. ff. sol. matr.* Hartm. *Pist. Obs. 148. n. 3.* Boss. *pract. Crim. tit. d. bon. publ. n. 75.* quamvis existimem non adeo rigorose hoc ab uxore exigendum esse; sed Judicem perpendere debere, quid res & rationes domesticæ, cura liberorum communium ac rei familiaris ferant, habendamque magis rationem personæ innocentis, ac utilitatis publicæ, prout arbitrium boni viri postulaverit. Vid. Carpz. *prax. Crim. p. 3. qu. 130. n. 46.* Mev. *ad Jus Lub. l. 1. tit. 5. art. 10. n. 63.*

Quid si autem maritus domicilium mutaverit, nullibi aliud iterum constituturus, anne & ita uxor domicilium suum mutare ac maritum sequi tenebitur? Sane & hoc in casu uxori necessitatem mutandi domicilium imponit Gloss. *in c. una queque c. 13. q. 2.* add. Cypr. *d. sponsal. p. 138.* Verius tamen est contrarium, scilicet

E

quod

quod uxor, cum ejusmodi vagabunda vita in Rep. tolerari non debeat, nihilque turpius sit, ac magis bonis moribus aduersum, quam vagari mundique incolam esse, domicilium suum mutare, ac maritum sequi hoc casu obstricta non sit, Menoch. *Arbitr. Jud. quæst. l. 2. c. 409.* Schneidewin. *ad tit. J. d. nupt. n. 47.* Mev. *ad Jus Lub.*

- 12** *d.l. n. 63.* nisi tamen contracti matrimonii tempore jam fuerit vagabundus, Richter. *dec. 9. n. 6.* Schöpfer *ad tit. ff. d. Rit. nupt. n. 62.* sero enim accusat mores mariti, quos nubendo ei approbavit. arg. *l. 13. §. 10. ff. ad l. Jul. d. adult. l. 9. §. 1. ff. d. Aqu. & aqu. pluv. arcend.*

- 13** Sed quid si maritus post nuptias celebratas domum & bona uxoris intret, quod vulgò dicitur, **wenn der Mann zur Frauen einfreiet /** numne & tunc domicilium uxor mutasse dicetur? Certe retinet uxor prius suum domicilium, unde & hoc in casu maritum uxoris **14** domicilium sequi existimat Zanger. *d. except. p. 2. c. 1. n. 65.* Verum rectius & hoc casu dici potest, uxorem domicilium suum mutare, eamque mariti domicilium sequi, quippe qui facto & voluntate sua ac ex sua persona ibi domicilium constituit. Hillig. *in Donell. l. 17. c. 12. lit. L. Struv. Ex. 9. §. 28.* & ibi Dn. Muller. *in addit. lit. z. Carpz. proc. tit. 3. art. 1. n. 19.*

- 15** **16** Quantum ad illam necessitatem, quæ ex Imperio Superioris provenit, attinet, non incommode quæritur, an sicut unusquisque pro lubitu domicilium suum mutare, & ab uno loco in alium transire potest, ita quoque superior pro lubitu subditis injungere possit, ut **17** **18** domicilium suum mutent, ac se cum bonis suis in alium locum conferant? Evidē ob naturam correlatorū illud

illud affirmandum ab initio videri posset; verum cum manifesta adsit disparitatis ratio, quo casu argumentum a correlatis non procedit, negandam potius hanc quæstionem, si casum utilitatis publicæ, aut præcedentis delicti, exceperis, existimo. Dum enim domicilium in loco 18 quodam aliquis constituit, ac ibi inter cives receptus est, jus aliquod in eo loco quæsitum habet, quod ipsi invito, uti notissimum, iterum afferri nequit; Hinc Cicero jam 19 tum *Orat. pro Balbo* laudat, ne quis invitus civitate mutetur, & recte quidem: qui enim in civitatem quandam 20 se recepit, omnes suas rationes saltem in præsens eidem velut illigat, quæ tamen turbari semper possent, si quolibet tempore expulsio subditorum esset licita; quare cum hoc odiosum sit, civis a civitate quasi stipulari intelligitur, ne invitus præter meritum ejiciatur. Contra 21 vero civitas fortunas suas & incolumentem uni alterive vulgari civi non superstruxit, adeoque nihil aut parum ipsius interest, si is pro lubitu emigret: nec invidendum est civi, quod hic plusculum ei liceat, quam civitati, nam ubi ille ad arbitrium civitatis se non composuerit, facile in ordinem redigi poterit, civi vero, si Reip. administratio illi displicuerit, nihil aliud relictum est, quam patientia aut emigratio. Pufend. d. *Jur. Nat. & Gent. l. 8. c. 11. §. 6.* conf. Carpz. *ad leg. Reg. Germ. c. 14. sect. 1. n. 6. & 11. Struv. Ex. 50. §. 55. Manz. dec. palat. qu. 19.*

Excepi easum utilitatis publicæ, hæc enim suprema lex est, *l. 5. ff. d. decret. ab ord. fac.* & hinc ab uno quovis etiam cum suo incommodo promovenda. Barbos. *l. 17. c. 4. ax. 1. & l. 14. c. 10. ax. 2.* Huc referendus olim & adhuc hodie in quibusdam locis usitatus modus,

E 2

cives

cives vel suspectos, vel supervacuos & multitudine prægraves, quo cæteris laxior locus fiat, transcribendi in colonias, quamvis haud raro etiam volentibus civibus id fiat, dum lautiorem conditionem in coloniis sperant, qui domi cum inopia conflictabantur, aut ipsi se ex oculis civitatis subtrahi gaudent, de quo vid. Puffendorff. d. c. II. §. 6. add. de ejusmodi coloniis Tabor.

25 d. contr. & jur. colon. §. 3. Nec prætereunda hic est ejectio Maurorum ex Hispania facta, quam ob utilitatem publicam suscepit esse perhibeant, Vid. Horn. Orb. polit. p. I. c. 3. §. 2.

26 Dn. Beermann. Histor. Orb. terrar. geogr. & Civil. p. 2. c. 1. §. 4. imo spectat etiam huc, de quo jam superiori capite actum, quod in Imperio nostro subditis in religione à Domino suo dissidentibus, qui anno 1624. religionis suæ exercitium non habuerunt, necessitas mutandi domicilium imponi possit, si quiete vivere nolint; sed variis turbationibus & seductionibus aliorum ansam præbeant; ubi tamen observandum, quod hoc casu subditis ad domicili

27 lii mutationem spatium quinquennii ad minimum relinquentum fit, si jam ante Pacificationem Osnabrugensem illi religioni addicti fuerint, triennii vero si post di- etam Pacificationem religionem diversam amplexi sint, per expressum textum, Instr. pac. art. 5. §. 37.

Ex eadem causa utilitatis publicæ dependet, quod

28 Minister Ecclesiæ a Superiore ab una Ecclesia in aliam transferri & translocari possit; c. pen. X. d. translat. Episcop. ibique Panormit. n. s. quod tunc præprimis obtinet, quan-

29 do in alia Ecclesia plus proficere & plures animas Christo lucrari probabiliter posse præsumitur; Brunnem. d. Jur. Eccles. l. 1. c. 5. §. 28. quo casu etiam plane invitus

30 transferri poterit; Tusch. Pract. Conclus. lit. T. concl. 364. licet

licet enim non temere aliquis ad ministerium sacrum rapiendus sit, in defectu tamen aliis personæ idoneæ, ac utilitatis, aut etiam necessitatis Ecclesiæ, non illicita erit compulso & injuncta mutatio, ac si tandem aliquid vitii forsan subfuerit, illud non erit a compellente, sed a compulso, cui incumbebat legitimæ vocationi non resistere. Vid. Brunnem. d. c. s. §. 13. ibique Dn. Stryk. in not.

Præcedens delictum quod concernit, ea propter 33
sæpius alicui injungitur domicilii mutatio, tum ut scandalum, illiusque delicti memoria ex Rep. tollatur, tum ut delinquens admissi sui condebitas pœnas Iuat. Evidem 32
apud Romanos olim ex peculiari ratione non poterat invito, ne quidem propter delictum admissum, civitas adimi, quorsum respicit Cicero, dicens: hoc jus a majoribus proditum esse, ut nemo civis Romanus invitus 33
civitate mutetur; ne tamen delicta ita manerent impunita, & nihilominus nemo invitus civitate ejectus vide-
retur, volebant credi, exilium ac domicilii mutationem sponte a civibus declinandæ pœnæ causa suscipi. Pufendorff. d. l. s. c. II. §. 7. Quoniam tamen necessitatem mu- 34
tandi eo ipso satis innuebant, dum delinquentibus aqua & igne interdicebant, ne iis intra ditionem populi Romani uterentur, hinc postmodum inter pœnarum genera inuncta emigratio, sive mutatio domicilii, recenseri cœpit, licet enim eis, quibus aqua & igne interdiceba- 35
tur, aperte civitas ademta non esset, tacite tamen expellebantur civitate, cum solo aëre vivere aut tegi non possent, nec fas esset, eos aut tecto recipere, aut aqua & igne cœterisque ad vitam necessariis juvare. Ant. Matthæi d. Crimin. ad tit. ff. d. pœn. n. 6. Add. Perez. ad tit. C. d. his

E 3

qui

- 36 qui in exil. dat. Huic aquæ & ignis interdictioni postea successit deportatio ; nam & illi qui in insulam deportabantur , domicilium mutare cogebantur , ac prius amittebant, l. 17. ff. d. pæn. quod & hodie in illis locis , 37 ubi deportatio adhuc in usu est, observatur. Pari modo illis mutatio domicilii hodie injungitur, qui in bannum, quod in locum deportationis successisse Ddres statuunt, Carpz. p. 3. qu. 140. n. 14. Dn. Hopp. ad §. 2. f. d. cap. deminut. declarati sunt, eoque respectu nihil intererit, an bannum Imperiale fuerit, an provinciale, prout bannum distinguiri solet; Wehner. Obs. pract. voc. Acti. Gail. d. pac. publ. l. 2. c. 1. siquidem in hoc tantum hæc duo inter se differunt, quod provinciale bannum bannitos tantum e territorio Principis bannientis expellat , Imperiale vero bannitos toto Imperio arceat, ac quacunque in regione Imperii domicilium habuerint, ejus mutationem injungat. Vid. Dn. Rhet. Inst. Jur. publ. l. 4. tit. 23. §. 15. Circa relegatos distinguendum erit , an in perpetuum, an vero ad tempus tantum relegati fuerint ; De his posterioribus vix dici poterit , eis injunctam esse mutationem domicilii, cum lapsu illo tempore iterum in ciyitatem redire possint , ac durante quoque relegatione omnia jura in ea civitate integra retineant ; domicilium autem etiam qui ad tempus absens est, retinere , uti supra cap. 1. dictum, possit, nec præcise requiratur, ut per totam vitam suam in loco domicilii actualiter consistat ; 40 Quod vero illos attinet , qui in perpetuum relegantur , eis domicilii mutationem per hoc ipsum injungi omnino verius est , dum enim nunquam reddituri sunt in ciyitatem, sed perpetuo illi exesse jussi, nec domicilium prius reti-

retinere dici possunt. ada. Carpz. prax. Crim. p. 3. qu. 130. n. 15.

Quemadmodum autem, si ab ipso Principe domicilii mutatio injuncta & relegatio decreta, nullum dubium esse potest, quin hoc de tota provincia intelligendum sit, ita ut in nullo penitus illius provinciae loco relegatus commorari possit; Carpz. d. qu. 130. n. 22. ita in casu, quando à Magistratu inferiori domicilii mutatio imposta est, hoc de Jure Communi ultra illius Magistratus Jurisdictionem non extenditur, nec prohibetur relegatus in loco proximo iterum domicilium constituere. l. 7. §. 15. ff. d. interd. & releg. cum hæc pœna ultra territorium vires habere non possit. l. ult. ff. d. Jurisd. in Saxonia autem, ac plerisque aliis locis receptum, ut ab una civitate relegatus toti provinciae exesse jubeatur, nec in alia civitate istius provinciae iterum sedem figere possit; Carpz. d. l. n. 26. & p. 4. c. 47. df. 13. Berlich. p. 5. c. 71. n. 10. Richter. p. 2. dec. 93. n. 5. Brunnem. ad d. l. 7. n. 2. quod ipsum etiam in hisce Ducatibus ita obtinet. Quod si emigrare ac domicilium mutare nolint, qui exire jussi sunt, ne sententia Magistratus eludatur, coerceri solet hæc contumacia, ac reus carcere, ut pareat, compelli, ubi haud raro contingit, quod incarcерatus in contumacia perseverans per aliquod tempus pane & aqua cibetur; quæ remedia si non sufficient, nihil aliud superesse videtur, quam ut è Provincia & finibus delinquens ejiciatur, præstita prius per lictorem in animam rei urpeda, ac relegatione per publicum proclama affixum omnibus manifestata. Vid. Carpz. d. p. 3. qu. 130. n. 38. sqq.

Aliquando omittitur exosum relegationis nomen & alicui simpliciter injungitur, ut bona sua vendat, ac

se

se in alium locum conferat, Vid. Carpz. d. qu. 130. n. 57.

Mev. ad Jus Lub. l. 1. tit. 1. art. 6. n. 28. qualia exempla sunt in subditis, si se nimis insolentes ac dominis suis refractarios, vicinis autem graves exhibeant. Manz. dec. Palat. qu. 19. n. 17. aut si debita servitia præstare nolint. Ber-

lich. p. 1. dec. 65. n. 7. Carpz. p. 2. c. 51. df. 16. Pertinet huc si propter adulterium dissolutum matrimonium, quod parti nocenti non aliter novum permittatur conjugium, quam sub hac conditione, ut sedem fortunarum ac domicilii mutet, ac eo se conferat, ubi ejus turpitudo non

innotuit; Carpz. Jurispr. Eccles. l. 2. df. 91. n. 11. Item quod sponsatæ personæ matrimonium consummare nolentes territorio exire, ac domicilium suum aliò transferre

teneantur; Carpz. d. l. 2. df. 134. Quin & sœpius, quando ob intercessionem conjugis innocentis atq; in favorem matrimonii pœna adulterii ordinaria remittitur, innocentis simul injungitur, ut domicilium mutet, ac conjugem nocentem sequatur. Carpz. pr. Crim. p. 2. q. 55. n. 1.

Referendum etiam huc erit, ut plura exempla alia, quæ hic adduci possent, taceam, quod in nonnullis locis detrectatoribus munorum publicorum dictetur amissio habitationis & domicilii in urbe, cum indignus sit commodo auræ civilis, qui recusat onus civile, de quo Mev. ad Jus Lub. l. 1. t. 1. art. 6. n. 26.

Quamvis autem nihil interesse videatur, an alicui tantum domicilii mutatio injuncta sit, an vero simul relegatio dictetur, in eo tamen hæc a se invicem distant, quod relegatis durante relegatione in urbem redire per-

missum non sit; illis vero, quibus simpliciter tantum domicilii mutatio imposita est, hospitii & commorandi jura,

jura, si forsan per illum locum transire necesse habeant, non sint denegata, & incolatus saltem ac usus civilium immunitatum ac beneficiorum tollatur. Vid. Mey. d. art. 6. n. 27.

Utrum autem illi, qui ex necessitate quadam do-
micum suum mutare tenentur, perinde censum emi-
grationis præstare teneantur, ac illi, qui volentes domi-
cillum mutant, quæstionis est? quam negatam depre-
hendes apud Klok. d. Jur. vœtig. ih. 26. lit. A. arg. L. 6. &
7. C. d. vœtig. & commiss. Arum. disc. Acad. 24. §. 2. Ru-
melin. ad Aur. Bull. p. 2. diss. 5. §. 6. quod tamen limitan-
dum existimarem, nisi quis se ipsum in necessitatem mu-
tandi conjecerit. arg. l. 36. §. 1. in fin. ff. d. Judic. Myler
ab Ehrenbach. d. Princip. & Stat. Imp. c. 63. §. 6. Ethinc si 54
fœmina alterius civitatis civi nubat, censum hunc à
dote præstandum esse, licet multi in hoc casu dissentiant,
vid. Rumelin. d. l. §. 8. & ibi Myler in addit. concludunt
Koppen. dec. 6. n. 6. sq. Klok. d. arar. l. 2. c. 70. n. 21. Mu-
ller. Pract. resol. 14. n. 14. Kohl. ad constit. Marchic. p. 3. c. 20.
n. 68. quod & Hamburgi moris est.

De illis qui propter delictum aliquod domicilium 55
mutare coguntur, res itidem clara est, eosque ad hunc
censum præstandum obligari testantur Rumelin. d. l. §. 6.
Berlich. p. 3. c. 52. n. 13. Koppen. dec. 11. n. 15. Myler ab
Ehrenbach. d. l. c. 63. §. 6. Dn. Rhet. diss. Jur. publ. 11. c. 4. n. 38.
sq. Sed quid de illis dicendum, qui propter religionem do-
miciū mutare tenentur; Certè liberos hos a præstatione
hujus census pronuntiant Rumelin. d. l. §. 6. Myler. d.
l. §. 7. ibique allegati Ddres: Verum res satis clare de-
cisa tum in Rec. Imp. de anno 1555. §. wo aber unsere tum
F in

in §. 37. art. 5. Inst. Pac. Osnabr. ubi ad præstationem hujus census obligantur, & hoc tantum statuitur, ne insitatis decimationibus graventur Conf. Dn. Rhet. Inst. Jur. publ. l. 2. tit. 14. §. 5. quod & in Imperio nostro receptum esse testatur ipse Myler ab Ehrenbach. d. §. 7. in fin. add. Fritsch. Exerc. Jur. publ. vol. 1. diss. 3. concl. 1.

- 58 Cœterum cum huic domicilii mutationi necessariæ affinis sit emigratio, in strictiori sensu sumta, i. t. ff. d. migrand. quando conductor seu inquilinus emigrare, atque habitationem suam in alio loco civitatis instituere
 59 tenetur; hinc eam paucis hic subjungam: Differt vero hæc emigratio a supra dicta mutatione domicilii ita, ut per hanc civitas & simul forum mutetur, non vero per illam emigrationem: inquilinus enim qui emigrat, adhuc
 60 in eadem civitate manet, & forum suum retinet. Ejusmodi verò emigratio ex necessitate contingit, quando locator rei ante tempus finitum, implorata Judicis au-
 61 toritate, conductorem expellit; Hoc fit, quando condu-
 62 tor in casu, ubi locatio in plures annos pro certa mer-
 cede singulis annis solvenda est contracta, intra bienni-
 um continuum mercedem integrum non solvat, etiamsi
 expresse conventum sit, ne invitus ante finitum locatio-
 nis tempus expellatur, tacite enim subintelligitur, si mer-
 ces fuerit soluta. l. 54. §. 1. l. 20. ff. loc. conduct. Lau-
 terb. in colleg. ff. tit. locat. §. 41. Struv. Ex. 24. §. 13. & ibi
 Dn. Muller. in addit. Idem obtinet, si locator ipse, aut
 ejus heres, quia hic in universum jus defuncti succedit,
 rem locatam propriis usibus, id est, pro se & familia sua,
 & quidem ex causa aliqua repentina aut improvisa, ne-
 cessariam esse probaverit. l. 3. c. loc. conduct. nisi locator
 spe-

specialiter huic causæ, vel beneficio l. 3. renunciaverit, aut post supervenientem propriam indigentiam locator mercede in futurum scilicet, acceperit. Lauterb. d. l. §. 44. Struv. d. l. §. 12. & ibi Dn. Müller. Quod etiam juris est, si necessitas quædam rem locatam reficiendi supervenerit, l. 3. C. loc. conduct. modo conductore simul inhabitantे fieri commode non possit; quainvis finita refetione ædes conductori iterum sint restituendæ, & ei usque ad finem conductionis relinquendæ. Franzk. tit. loc. cond. n. 148. Lauterb. d. l. §. 47. Struv. d. §. 12. Idem locatori licet per d. l. 3. si conductor re conducta male utatur, idque vel physice, si dolo lata vel levi culpa ipsam rem locatam notabiliter deteriorem reddat: ad levissimam enim culpam præstandam non tenetur per regulam generalem in l. s. §. 2. commod: vel moraliter, si ad inhonestos usus domo abutatur; v. gr. meretrices, lenones, fures & similes personas recipiendo, vel aliquid turpe & indecens in ea exercendo. Lauterb. d. l. §. 48. Muller. ad Strub. d. l. §. 12. quapropter etiam inhonestæ mulieres à vicinis ex vicinia possunt expelli, ne bonæ & honestæ virgines aut matronæ corruptantur. Nov. 14. c. 1. §. 1. Frantz. ad tit. ff. d. Serv. corrupt. n. 10.

Propter singularem denique studiorum favorem migrare quandoque ad instantiam literatorum, nisi aliud statuto aut consuetudine receptum sit, e vicinia coguntur opifices, omnesque strepitu quodam artem suam exercentes; Ddres. ad l. un. C. d. Stud. liber. Urb. Rom. Klok. d. arar. l. 2. c. 35. n. 44. Est enim favor studiorum maximus. l. 50. ff. Fam. herc. l. 28. ex quib. caus. maj. Auth. Habita C. ne filius pro pat. qui ab utilitate publica maxime

- dependet, ut propterea omnibus privatis commodis anteferri debeat. l. 33. ff. d. injur. Et cum ejusmodi strepitus opificum meditationes literatorum impediunt, & studia, quæ tranquillum habitandi locum requirunt, vehementer perturbent, Carpz. p. 2. C. 37. df. 23. n. 4. vulgatum illud, quod sua cuique domus receptaculum sit tutissimum, nemoque invitus regulariter expelli debeat, l. 18. ff. d. in jus voc. l. 23. ff. d. injur. hoc casu propter intervenientem utilitatem publicam patitur limitationem. Add. Finkelth. Obs. 64. Christin. v. s. Dec. 74. n. 3. sq. Mennoch. Arbitr. Jud. quest. l. 2. c. 237.
- 70 Competit autem hoc jus, vicinum artem strepiferam exercentem expellendi, non solum Universitatibus integris, sed etiam Doctorib⁹ & Professoribus singulis Christin. d. l. n. 7. Finkelth. d. l. n. 11. imo quoq; Studiosis, omnibusque studiis non perfundoriè operam navantibus. Dn. Stryk. d. Jur. sens. diss. 3. c. 2. n. 13. Carpz. p. 2. c. 37. df. 23. n. 7. Quamvis enim circa Studiosos dubium moveri possit, quod ædes, quas inhabitant, non sint ipsorum, nec eo animo in Academia adsint, ut perpetuo ibi commorentur, sed absoluto studiorum cursu, vel aliquando citius, rursus discedant, ac proinde propter unius anni subsistentiam eis indulgeri non debeat, ut opificem vel fabrum in perpetuum arcere possint, præprimis, cum Studio facilius sit conducere, quam opifici emere?
- 71 Verum huic objectioni facile satisfieri potest, si consideremus, quod beneficium hoc non ad individua, sed ad speciem restringendum sit, adeoque non personaliter; sed realiter intelligi debeat, plura quoque musæa in una domo fint, & licet unus discedat, in ejus tamen locum alii

alii supervenire soleant. Ulterius quoq; hoc privilegium 73
 de expellendo strepifero vicino, utut principaliter com-
 petat literatis in Academia viventibus, ob eundem tamen
 favorem & utilitatem publicam ad alias Ddres, Advoca-
 tos & literatos, qui extra Academias aliis in civitatibus
 degunt, ac patrocinando, consulendo, judicando aliis
 inserviunt, extenditur. vid. Richter. *ad Autb. Habita C. ne*
fil. pro pat. diss. 3. c. 2. n. 2. Dn. Stryk. d. c. 2. n. 14. Utuntur 74
 vero hoc jure literati adversus vicinos quoscunque, qui
 artē strepiferā, ut sunt fabri ferrarii, vietores &c. vel etiam
 fœtidam exercent, ut pelliones, qui ultra fœtorem, quo
 naribus molesti sunt, toti quoque viciniæ suo strepitū,
 quando baculis pelles feriunt, molesti existunt. Richter
d. l. Spekhan. cent. 2. cl. 1. qu. II. n. 10. Coler. d. proc. Exec.
p. 1. c. 4. n. 8. Dn. Stryk. d. l. & diss. 5. c. 3. n. 36.

Quemadmodum autem hæc omnia facile locum 75
 habent, quando literatus prævenit opificem emendo vel
 conducendo, siquidem præoccupantis regulariter melior
 est conditio. *l. 32. ff. d. procur. l. 14. ff. d. nox. act. tum pro-*
ppter prioritatem temporis, quia qui prior tempore, po-
tior jure; tum propter prærogativam possessionis, quæ
nemini auferenda est, vid. Menoch. d. c. 237. n. 7. Dn. 76
Stryk. d. l. n. 10. ubi limitationem habet; ita idem quo-
que obtinet, si literatus cum opifice in emenda vel con-
ducenda domo concurrat, cum & alias major semper
præferatur minori, major vero fit causa studiorum, quam
opificum; arg. l. 54. ff. d. judic. Menoch. d. c. 237. n. 9. Dn.
Stryk. d. l. n. 15. Quin imo & ad illum casum hoc pri- 77
vilegium aliqui extendunt, quando opifex prævenit li-
*teratum, vid. Perez. *ad tit. C. d. stud. lib. urb. Rom. n. 7.**

- 78 Limn. d. Jur. publ. l. 8. c. 3. n. 33. quod tamen ita indistincte meo judicio non procedet; sed multa hic ad arbitrium Judicis remittenda erunt, ut ille pro loci, pro temporum, personarumque conditione, ac strepitus qualitate statuat, quod cuivis aptum & conducibile fit. vid. prælaudatus Dn. Sam. Stryk. d. Jur. sens. diff. 3 c. 2. n. 20. Menoch. d. l. Finkelth. d. l.

CAP. IV.

De
Mutatione Domicilii illicita.
SUMMARIA.

F acultas mutandi domicilium aliquando restringitur & civibus admissit?	4. Si concurrat alicuius delictum? n. 24. sqq.
1. Si civitatis intersit, non fieri mutationem.	n. 1. 5. Si conditio personarum aliud exigat. n. 26.
2. Si statuta mutationem domicilii prohibeant.	n. 2. sqq. Anne homines proprii nullo in causa domicilium mutare possint? n. 29. sq.
3. Si adsint pacta in contrarium.	An Ministri Ecclesie tempore p-
An valeat pactum, quo sponsus sponsæ promittit, se in certo loco commoraturum? n. 18. sq.	stis, aut alterius periculi Ecclesiam deserere possint? remiss. n. 32.

3. Liberam mutandi domicilium facultatem cuivis competere, superius c. 2. prolixe satis assertum est; jam cum nulla regula tam firma sit, quin suas habeat exceptiones, quomodo illa mutatio alias licita, illicita ac prohibita evadat, etiam paucis videndum erit. Sicuti autem jam tum d. c. 2. aliquoties monitum, tunc hanc liberam discedendi facultatem unumquemvis exercere posse, si Reip.

Reip. aut civitatis nihil interfit, ita ex hoc ipso jam prima exoritur exceptio, ut tunc mutatio domicilii illicita fiat, quando illa conjuncta est cum Reip. aut civitatis insigni detimento, utpote si quis intempestive, malitiose & in fraudem reliquorum concivium juribus civitatis renunciare, & tempore ingruentis belli, metuendae obſidionis, aut aliarum calamitatum discedere velit. Cum enim vis unita fortior, in detrimentum utique, imo interencionem civitatis fieret, si aliqua ejus membra eam deferere, atque adeo vim ac robur ejus imminuere vellet. Et cum Cives quandam quasi societatem inter se contraxerint, utique non pendet ab unius vel alterius arbitrio in præjudicium sociorum e civitate discedere, cum societas servari debeat, nec dirimi possit, nisi eo tempore, cum societatis non interest, eam manere salvam : quia magis quod universæ societati, quam quod uni ex sociis expedit, attendi debet. l. 5. §. 5. ff. pro soc. Imo nonne iniquitatis gradus foret maximus, pro vita, quam ipsi dedit civitas, eam ruinæ, pro divitiis paupertati, pro tutela & securitate huc usque præstata hostium direptioni consecrare, & pro quibusvis & innumeris commodis omnis generis mala afferre velle ? Hinc pro ejusmodi commodis ante perceptis onera & pericula civitatis calamitatum tempore sustinenda esse, nec tunc domicilium mutari posse, æquitati omnino convenit, quemadmodum & Grotius d. *Jur. Bell. & Pac.* l. 2. c. 5. §. 24. id regulam æquitatis naturalis appellat ; conf. Fritsch. *Exerc. Jur. publ. vol. 2. diss. 4. §. 56. sqq. Manz. dec. Palat. qu. 18. n. 21.* Mev. ad *Jus Lub.* l. 1. tit. 2. art. 2. n. 71. quod detrimentum eo clarus apparet, si cives gregatim & magno numero do-

domicilium suum mutare, atque ab aliqua civitate discedere velint, quippe, quamvis & hoc alias liceat, prout c. 2. dictum, si tamen per mutationem gregatim factam salus Republicæ magno exponatur periculo, ac ei tantum non totalis afferatur ruina, illicita utique ejusmodi mutatio erit. Conf. Pufendorff. d. Jur. Nat. & Gent. l. 8. c. II. §. 4.

Multo magis autem mutatio domicilii illicita erit, si certa existent statuta eam prohibentia, prout de Moschis exemplum habet Grot. d. §. l. 24. n. 1. de Ducatu Parmensi, Menoch. Conf. 1176. de Scotis aliisque Bodin. de Rep. l. 1. c. 9. de Neapolitanis Afflict. dec. 205. Quamvis enim ejusmodi statuta, utpote libertatem naturalem nimium constringentia invalida esse pronuncient Myler ab Ehrenbach d. Princip. & Statib. Imp. c. 63. §. 5. Amaya l. 1. Obs. Jur. c. 6. idque ob l. 71. §. 2. ff. d. Condit. & demonst. l. 28. §. 1. ff. ex quib. caus. maj. attamen quoniam hæ leges partim de cautione ad impeditiōnem libertatis a privato præstanta, partim de restituitione ejus, qui propter fidejussorum satisdationem recedere non potest, loquuntur, adeoque ad hunc casum extendi non possunt, notante Dn. Simonis ad d. l. Grotii. verb. ut apud Moschos, insuper libertas naturalis alicui competens variis modis hodie restricta sit & restringi possit, de quo vid. Fritsch. Exc. Jur. publ. vol. 1. disp. 16. d. libertat. natural. restrict. per tot. nullumque dubium, quin pacto quis mutandi domicilii facultatem a se abdicare possit, de quo postea; ea vero, quæ per pacta introduci possunt, etiam introduci possint per statuta, hinc non video, quomodo validitas ejusmodi statutorum, præcipue

fi

si illa boni publici conservatio, ac inevitabilis mali propulsandi necessitas suadeat, impugnari possit; Mev. ad Jus Lub. l. 1. tit. 2. art. 2. n. 70, Manz. dec. Palat. qu. 18. n. 24. Stamm. d. Servit. person. l. 3. c. 12. n. 11. Rumelin. ad Aar. Bull. p. 2. diss. 5. §. 5. ibique allegati Ddres, & late Menoch. d. Consil. 1176. quibus adhuc, quoad cives alle-
titios, qui scilicet ex alia civitate advenerunt, accedit, quod, quicunque ejusmodi civitati se adscribi patitur, & ibi domicilium constituit, in istius statuta & consuetudines etiam consentire yideatur, & hinc ipsi postea aliud, quam quod semel placuit, placere non possit. add. Dn. Rhet. Instit. Jur. publ. l. 2. tit. 14. §. 7.

A statutis mutationem domicilii prohibentibus 15 progrederior ad pacta, quibus se ad commorandum in certo loco cives obstringunt; de quibus Grot. d. §. 24. n. 1. quæ si inita fuerint, omnino servanda sunt, frustraque aliquis pro lubitu mutare domicilium intendet. Nec est, 16 quod existimes, hujusmodi pactum libertati naturali adversum esse, ac proinde non valere; contrarium enim, & quod libertatem naturalem non tollat, pluribus deducit Stamm. d. serv. personal. l. 3. c. 12. & quemadmo-
dum omnia alia pacta intelligenda sunt, rebus sic stan-
tibus, ita & hoc etiam tacitam hanc conditionem in se habere videtur, nisi justa & urgens supervenerit domi-
cili mutandi causa, arg. l. 38. pr. ff. d. solut. l. 9 ff. d. Servit.
l. 15. ff. pro soc. Lauterb. diss. d. domicil. c. 9. §. 64. ac quam-
vis ita mutans contra pacti verba, non tamen contra paciscentium mentem & sententiam agere videtur.

Unde de pacti nuptialis, quo sponsus, vel maritus 18 sponsæ, vel uxori suæ promittit, se certo in loco cum uxore moraturum, nec se invita uxore domicilium in aliud

G

locum

- 19 locum translaturum, validitate dubitandum non est. Ut ut enim ejusmodi pactum, ex eo, quod libertati sit contrariū, & bonis moribus & reverentiæ maritali repugnare videatur, reprobent Mey. ad Jus Lub. l. i. tit. s. art. 10. n. 66. Tiraquell. d. L. L. connubial. gloss. 1. n. 28. Covarr. d. matrim. p. 2. c. 7. n. 2. sqq. quoniam tamen hoc pactum revera nullam in se continet turpitudinem, neque bonis moribus contrariatur, cum nec contra Jus divinum nec naturale sit initum, nec cum expressa Juris positivi sanctiōne pugnet, præterea non tollat reverentiam marito debitam, eum etiam in illo ipso loco uxor reverentiam maritalem marito debitam præstare possit, ac debeat; insuper nimis durum alias foret, quod uxor, quæ non alia lege jus corporis sui transferri passa est, nisi tali freta conventione, contrariam pati deberet interpretationem; nec minus æquum sit, & fidei humanæ congruum, ut quæ inter conjuges hac de replacuerunt, serventur, arg.
- 20 L. i. ff. d. pact. hinc illud valere, ac mutationem domicilii ita impediri nullus dubito; vid. Lauterb. Comp. tit. ff. d. Rit. nupt. p. m. 445. Richter. p. 1. dec. 9. n. 5. Basil. Ponc. d. matrim. l. 12. c. 20. n. 3. sq. modo tamen eadem, quæ paulo ante adducta est, observetur limitatio: nisi postea justa & nova emigrationis causa supervenerit. Ponce d. l. n. 8. in fin. Gomez. var. Resol. tom. 2. c. 10. n. 24.

Quemadmodum autem quibusdam personis obstat

- 21 pactum initum, ita quibusdam quoque delictum impedimento est, quo minus pro Iubitu domicilium suum mutare possint, quod contingit, si quis in certum aliquem locum relegatus fit, quam pœnam confectionem Ddres appellant, illum enim locum mutare non potest.

4116

ANNOI

3

l. 11. ff. d. relegat. ibique Brunneman. Tabor Racemat. Criminal. ad art. 161. Const. Crim. §. 5. Dn. Stryk. vol. 2. Disp. de Confinatione 11. per tot. Esbach. ad Carpz. p. 4. c. 47. df. 1. n. 1. quorsum spectare videtur exemplum Simei, cui Salomon præceperat, ut sibi Hierosolymæ domum exstrueret, ibique habitaret. 1. Reg. c. 2. v. 35.

Denique etiam propter certarum personarum conditionem mutatio domicilii est illicita, ut si mutaturi sint glebae adscripti, sive qui illis certa ratione comparantur homines proprii, Manz. dec. Palat. qu. 18. n. 23. sunt enim Domino suo ad operas præstandas & agrum colendum perpetuo devincti. *l. 15. C. d. agricol. & censitic. & censentur pars fundi, atque hinc invito Domino domicilium suum aliò transferre non possunt. per l. 6. C. d. agric. & censitic. l. 8. & 14. C. cod. tit. Struv. Ex. 3. §. 23. Dn. Stryk. Us. Modern. ff. tit. d. stat. homin. §. 9. Mev. von Gustand und Absforderung der Bauren qu. 1. n. 33. sqq. Stamm. d. Servit person. l. 3. c. 20. n. 8. ubi latius de harum personarum conditione agunt. Idem juris est in liberis ipsorum, nam & hi ejusdem fortis cum parentibus sunt, l. 23. C. d. agric. & censitic. & eodem modo domicilium suum mutare prohibentur. Mev. p. 4. dec. 22. Fritsch. Ex. Jur. publ. v. 2. diss. 4. §. 65. Excusari tamen solet illorum discessus, si Dominus declaratus sit in Bannum Imperii; item, si ob loci sterilitatem necessaria alimenta ibi habere nequeant, (quamvis, quoad hunc casum, res admodum dubia sit) nec non si propter sævitiam Domini sub eo diutius habitare non possint, de quibus vid. Gail. d. arrest. Imp. c. 8. n. 16. Quia enim Reipublicæ maxime interest, ne quis re sua male utatur §. 2. J. d. his qui sunt sui vel al. jur. merito exi-*

stimatur, abusum mereri amissionem juris sui *arg. l. 3. C. loc. l. 3. C. d. manc. & colon.* Ideoque multis casibus receptum est, ut propter sævitiam homines inhumani ju-
 31 ribus competentibus orbentur : quibus antea dictis casibus adhuc addi potest, quod, si propter religionem disce-
 dant, in Imperio nostro prætextu agricolationis, aut alte-
 rius servitutis, detineri non debeant. *Inst. Pac. Osnabr.*
art. 1. §. 37.

32 Ministros quoque Ecclesiæ non posse mutare domi-
 cilium, nisi cum consensu Ecclesiæ, supra dictum est,
 hinc sequitur quod si nihilominus, hoc non attento, mu-
 33 tationem instituant, ea illicita sit. Utrumne vero tem-
 pore pestis, aut alterius alicujus periculi Ecclesiam de-
 ferere possint, de eo Vid. *Carpz. Jurispr. Conf. l. 1. df. 72.*
 id negantem, quia vix sine scandalo & jactura muneris
 Ecclesiastici fieri posset. Add. *Brunnem. d. Jur. Eccles. l. 1.*
s. 6. membr. 10. §. 12. & ibi *Dn. Stryk.* in addit. *Dn. Muller.*
de fuga. c. 3. §. 52. & 56.

CAP. V.

De

Effectu mutationis domicilii, & actio- nibus ratione eiusdem competentibus.

SUMMARIA.

M utatio domicilio effectus domi- ciliis cessant.	<i>n. 1. sqq.</i>	Quo casu tenetur ad collectas jam impositas.	<i>n. 6. sq.</i>
L imitatur: nisi quis iura Civitatis sibi reservaverit.	<i>n. 3. sq.</i>	Per mutationem domicilii non tol- litur instantia jam capta.	<i>n. 8.</i>
I tem nisi quis fraudulenter domi- cillum mutaverit.	<i>n. 5.</i>	Quid si actio nata, sed lis nondum capta?	<i>n. 9. sqq.</i>
		Homines propriis per mutationem domicilii	

domicilii ab obligatione sua non liberantur. n. 12.	non præstitis prius præstandis, alio transferre conatur, potest arresto detineri. n. 28. sqq.
Qui <i>domicilium mutavit ex aliis caufis qdhuic in foro prioris do- miciili conveniri potest. n. 13. sqq.</i>	<i>Magistratus etiam hoc casu com- petit jus retentionis. n. 30. sqq.</i>
Qui <i>injustè prohibetur domicili- um mutare, habet actionem in- juriarum. n. 22.</i>	<i>Quod si non amplius ibi depreben- datur, avocatoria contra eum decernuntur. n. 33.</i>
<i>Potest etiam se exceptione tueri contra exactionem census. n. 23.</i>	<i>Literæ quoque Requisitoriales ad Magistratum recipientem dari solent. n. 34. sqq.</i>
<i>Item petere mandatum de libere mutando domicilium. n. 24.</i>	<i>Homines proprii & Dominis vindi- cari possunt. n. 37. sqq.</i>
Qui <i>domicilium mutare, & bona,</i>	

Hucusque de domicili mutatione actum; supereft,
ut pauca etiam de effectu illius, & actionibus, quæ
ratione mutationis competunt, adhuc adjiciam. Et
quidem, quin mutato domicilio, eo ipso, qui illud mu-
tavit, statim illius loci, ex quo discessit, subditus esse
desinat, & ab omnibus oneribus ac collectis subditorum
liberetur, simulque illorum privilegia & jura singularia
amittat, forumque mutet, ita, ut regulariter in illo prio-
ris domicili loco omnes plane domicili cessent effe-
ctus, dubium supereft nullum, dictumque jam illud
quadantenus est c. 1. add. Ddres ad l. 1. C. d. incol.

Verum hæc limitationem recipiunt, si qui ex civitate
discedunt cives jura civitatis sibi reservent, aut non mutan-
di animo se ad alia loca migrare protestentur, hoc enim
in casu & onerum & munerum nihilominus in posterum
participes sunt, nec civitatem, vel ejus jura amittunt.
Atque hinc etiam in alio loco habitantem, si Jurisdi-
ctionem loci, unde migravit, porro agnoscere spondeat,

munera & honores, ex quibus proprie cives cognoscuntur, sustinere, civem remanere, & porro civilibus iuribus uti, docet Mev. ad Jus Lub. l. 1. t. 2. art. 2 n. 80. 82.

5 Nec cessabunt domicilii constituti effectus, qui onera respiciunt, si quis fraudulenter & non bona fide prius domicilium mutare sibi proposuit. arg. §. 4. J. d. societ. l. 65. §. 5. ff. Eod. Mev. ad Jus Lub. l. 1. t. 2. n. 71. sq. Grot. d. Jur. Bell. & Pac. l. 2. c. 4. n. 24. Groenweg. ad

6 l. 31. ff. ad municip. Unde est, quod, licet antea dictum fuerit, non amplius aliquem post mutatum domicilium ad collectas in loco prioris domicilii præstandas obligari, hoc tamen non intelligi possit de collectis ante mutationem impositis. erg. l. 34. ff. ad municip. Zahn. Technogr. Jur. municip. c. 85. n. 6. Wehner. Obs. pract. voc.

7 Nachsteuer; quod etiam extendunt ad casum, modo jam necessitas tempore mutationis existiterit, propter quam collectæ indici debuerint, (nisi forsan expresse aliud actum, & dictum. præstatione census emigrationis omnem collectam & indictam & indicendam redimi debere arg. l. 54. ff. ad municip.) cum sufficiat causam imponendi collectam eo tempore, quo adhuc domicilium ibi habebat, existisse arg. l. 66. ff. pro soc. Bocer. d. collect. c. 11. n. 13. & c. 13. n. 8. Fritsch. vol. 2. Ex. Jur. publ. diss. 4. §. 60.

8 Eodem modo, si quis lite pendente domicilium mutet, hæc mutatio non perimit instantiam coram Judice mutati domicilii cœptam, nec uti hoc casu reus poterit exceptione incompetentis Judicis, cum judicium ibi finiri debeat, ubi cœptum est. l. 30. ff. d. Jud. Gail. l. 2. Q. 36. n. 13. quod ipsum Doctores itidem extendere

VO-

volunt ad casum, si ante domicilium mutatum alteri jam actio quæsita, licet lis nondum fuerit cœpta; *l. 2. c. d. Jurisdicç. Creditori enim ex tempore contractus, & sic* ¹⁰ cum ipsa actione hoc jus acquiritur, ut reum in loco illius domicilii convenire possit, sœpiusq; multum ipfius interest, ut in eo foro cum illo agat, cum alias forsan non contraxisset, ut proinde hoc jus quæsitum ipfi debitoris facto afferri non potuerit. Vid. Bachov. *ad Treutl. not. 1. disp. 3. th. 8. lit. C. et D. Lauterb. d. domicil. c. 9. n. 256. sq.* quod etiam æquitati conveniens esse fate- ¹¹ tur, *d. l. alias aliter explicans Brunnem. ad d.l. 2.*

Similiter cum homines nostri proprii, non nisi illi- ¹² cite, a terris, quas hactenus coluerunt, discedant, ac ita fraudulenter domicilium suum mutent & alio trans- ferant, hinc ab oneribus, quibus antea subjacebant, ne- quaquam per discessum liberantur; sed domino jura, quæ in eos habebat, quounque etiam in loco fuerint, sal- va manent. Husan. *d. Homin. propr. c. 2.n. 22. Mev. ad. Jus Lub. l. 1. tit. 3. art. 3. & tr. von Gustand und Alfsolg der Bauren. Stamm. d. Servit. personal. l. 3. per tot.*

Plane qui domicilium suum mutavit, ex aliis capi- ¹³ tibus, ex quibus alias forum sortimur, jurisdictionem judicis prioris adhuc agnoscere tenetur. Hinc si quis, ¹⁴ perpetrato aliquo delicto, mutaverit domicilium, nihilo minus in loco mutati domicilii conveniri & accusari poterit; utut enim, frustra processum criminalem in ¹⁵ loco perpetrati delicti contra reum absentem ventilatum iri, forsan existimes, cum pœnæ subjici nequeat, qui præsens non est, cujusque apprehendendi copia haberit nequit; actus tamen ideo frustratorius non est metuen- ¹⁶ dus,

dus, cum ad præscriptionem sive bannum adversus absentem & fugitivum procedi, in no pœna ei non tantum dictari, sed & aliquando prorsus in ejus effigie exsequi possit, etiamsi nullo alio in loco delinquens reperiatur, de quibus Vid. Carpz. *in prax. crimin. p. 3. q. 140.* Brunnem. *proc. Crimin. c. 8. memb. 6.* Conf. Fromman. *disp. de execu-*

17 *tion. in effigie.* Ratione rei in loco domicilii mutati relietæ, quin mutans nihilominus quoque conveniri possit, pluribus hic adducere, supervacaneum est; cum focus rei sitæ forum tribuat competens in actionibus realibus, sive mobilia sive immobilia vindicentur, Carpz. *proc. tit. 3. art. 3. §. 4.* quod etiam de actionibus mixtis, & in rem scriptis dicendum est. *l. 9. §. 9. ff. quod met. caus.*

18 Struv. *Ex. 9. §. 49. sq.* Quin & ratione contractus mutans in foro mutati domicilii, si ibi solvere promisit, recte convenitur, modo juxta dispositionem Juris Canonici & prixin hodiernam ibi reperiatur, *c. 1. §. contrahentes d. for. compet. in oto.* Gail. *l. 2. Obs. 36. n. 14.* Carpz. *l. 2. Resp. 30.* Struv. *Synt. Jur. Civ. Ex. 9. §. 41.* Quod de contractu dictum, etiam ad quasi contractum extenditur, ut scilicet aliquis in loco mutati domicilii adhuc conveniri possit, si scilicet ibi aliena negotia administraverit, & jam ut administrationis suæ rationes reddat, conveniantur, tot. *tit. C. ubi de ratiocin. ibique Ddres.* Carpz. *l. 2. R. 33. Mev. p. 5. d. 298. & p. 8. dec. 267.* Franzk. *l. 2. Resol. 26.*

20 ubi id in cujuscunque generis rationibus tam publicis quam privatis obtainere concludunt, add. Richter, *dec. 17. n. 21.*

21 Denique & ratione reconventionis prioris domicilii forum manet integrum, quando nimicum aliquis ante mu-

mutationem domicilii alterum in eo loco convenit, sic enim & post mutationem, si alter reconventionem instituerit, in foro priori, quo alterum convenit, comparere tenetur, licet alias forum ejus competens amplius non sit. l. 14. c. d. sentent. & interlocut. omne. judic. ibique Ddres.

Ratione ipsius mutationis, domicilium, ubi id prohibatum non est, mutaturo, si prohibatur, procul dubio competit actio injuriarum, quippe quæ semper locum habet, ubi quis eo, quod omnibus licet, uti prohibetur. l. 32. ff. d. injur. ac si praeter statutum aut consuetudinem hactenus observatam census emigrationis ab ipso exactus fuerit, exceptione quoque se contra petentes defendere poterit, fundata in libera unicuius competente discedendi facultate, ac inde descendente immunitate ab hoc censu, quæ tam diu præsumitur, donec de contrario apertissime constiterit, c. fin. X. d. sentent. & re judic. Omnium optime vero sibi consulet, si mandatum de libere domicilium mutando, & mutantem ac discedentem contra statuta non impediendo, a superiore obtinuerit, qualia mandata sunt ad instar edicti de migrando, quo vim fieri emigrare volentibus prohibetur, quo minus res suas alio exportare possint. l. 1. pr. ff. d. migrand.

Quod attinet actiones, quæ contra mutantes domicilium intentari possunt; distinguendum erit: aut discedit quis ex tali loco, ubi facultas discedendi adhuc libera, nec ullo modo restricta est, & in hunc nulla plane datur actio, cum nihil juris prior Magistratus in eum amplius habeat; aut ex ejusmodi loco, ubi facultas

H

hæc

hæc quodammodo est restricta, vel penitus prohibita, sive id ex conditione personæ mutantis, sive ex illius pacto, sive ex interesse civitatis, sive denique ex illius statutis dependeat. Hoc casu mutaturus vel adhuc reperitur in loco, ex quo discessurus est, aut bona illic reliquit; vel jam discessit, ac bona sua aliorum transstulit; si ipse adhuc ibi reperiatur, aut bona ibi habeat, remedium capturæ aut arresti præsto est, quo Magistratus abeuntem detinere potest. Rec. imp. d. anno 1594. §. 83. Gail. d. arrest. c. 14. in fin. & l. 2. Obs. 52. n. 20. Mev. ad 29 Jus Lub. l. 1. tit. 2. art. 2. n. 78. cum enim privatis quandoq; permisum arresto sibi cavere, multo magis Magistrati licitum erit, eodem se ac jura sua tueri beneficio. 30 Conf. Dn. Rhet. diss. Jur. publ. diss. 11. c. 3. n. 14. Præterea locus est juri retentionis, (quod cum impositione arresti ferme hic coincidit) quando nimis bona mutantis domicilium eo usque retinentur, donec solverit, quod vel ratione conditionis personæ, vel loci debet; retentione enim quis licet suæ indemnitatì interim consulit, donec id assicutus fuerit, quod sibi deberi putat. 31 Mœstert. tr. d. compens. qu. 2. Quia cum sine causæ cognitione nemo sit destituendus, Mev. part. 1. dec. 247. eaque justam exceptionem in judicio audiendam producat, cur non & Magistratui ea in bonis domicilium mutantis concederetur? præsertim cum ei pro exigen-
do emigrationis censu competat actio, quidni ergo etiam retentio, cum majori nitatur æquitate retentio, quam actio, Carpz. part. 3. dec. 269. n. 37. & favorabilis fit, faciliusque concedatur, Reiger. in thes. Jur. voc. Retentio.

Sin

Sin vero bona jam fuerint distracta, aut in aliud locum translata, atque ita aliquis se priori jurisdictioni, non praestitis prius consuetis, subduxerit, solent vel mandata avocatoria contra eum decerni, ad hoc, ut si non compareat & revertatur, ob contumaciam infamia illi irrogetur, quod in tali casu, ubi nec persona alicujus deprehendi potest, nec bona in priori domicilio quis possidet, unicum fere jurisdictionis tuendae ac obedientiae exigendae consuevit esse medium, vel Magistratus domicilii prioris per literas mutui compassus illum a Domino recipiente repetere, aut si mavult, ad praestanda consueta adigere potest; *Ord. Cam. p. 2. tit. 14.* Quod si dominus recipiens facere renuat, prioris domicilii Magistratus hunc, si quidem Status Imperii est, violatae pacis publicae accusare, ac in Camera convenire, *Ord. Cam. d. tit. 14. Gail. d. arrest. c. 8. n. 15.* aut praesertim, si Princeps extraneus fuerit, in simili casu jure retorsionis uti potest. *Carpz. p. 3. c. 38. df. l.*

Atque hue pertinet, quod Domini possint homines suos proprios, qui invitis ipsis discesserunt, regulariter, in quocunque loco fuerint, repetere, Wehner. *Obs. pract. voc. Letbeigen.* Hahn. ad *Wesenb. tit. ff. d. stat. 38 homin.* & quidem si nec dum ab aliis possideantur, propria autoritate apprehendere, Gail. *d. arrest. c. 8. n. 17. arg. l. 3. & sq. ff. d. fugitiv;* ceteros autem judiciis tum possessoriis, quam petitoriis vindicare. *Colleg. Arg. tit. ff. d. stat. homin. th. 8. Mev. tr. vom Zustand und Abforderung der Bauten qu. 4.* cui addendum, quod in Re 40 gno

gno Sueciæ & illi finitimo Moscoviaæ ejusmodi pactum vigeat, quo singulis annis subditi, qui absque venia discesserunt, mutuo extraduntur, qui vero ab una parte numerum excedunt, a Domino illius territorii, certa pecuniæ summa pro iis exsoluta, retinentur.

Olear. *Itiner. Muscov. Persic.* l. 3, c. 17.

T A N T U M.

Annexa.

I.

Periculum rei emtæ ad emtorem pertinet, licet venditor dominium illius sibi expresse, donec integrum pretium solutum sit, reservaverit.

II.

Homicidium ante viginti & plures annos commissum adhuc puniri potest.

III.

Ad præscriptionem actionum hodie bona fides necessaria est.

• \$ (O) \$ •